

T.C.  
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI  
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA BAĞLANMA  
STİLLERİ VE BENLİK SAYGISI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:  
**Sibel DAĞLIKAN**

İSTANBUL, 2015

T.C.  
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI  
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA BAĞLANMA  
STİLLERİ VE BENLİK SAYGISI**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:  
**Sibel DAĞLIKAN**

Öğrenci No:  
130790010

Danışman:  
Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR

İSTANBUL, 2015

## YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Ortaokul Çağı Çocuklarında Bağlanma Stilleri ve Benlik Saygısı** ” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 30/09/2015

**Sibel DAĞLIKAN**



T.C.  
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ  
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

30.09/15...

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **130790010** numaralı **Sibel DAĞILKAN**'ın "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Ortaokul Çağı Çocuklarında Bağlanma Stilleri ve Benlik Saygısı**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 15.09.2015 tarih ve 2015/37 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red** veya ~~Düzeltilme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN  
Yrd.Doç.Dr. Samuray ÖZDEMİR

ÜYE  
Yrd.Doç.Dr. Neslim DOKSAT

ÜYE  
Prof.Dr. İrem Yalug ULUBİL

## **TEŞEKKÜR**

Bu çalışmanın her aşamasında bana destek olup yol gösteren tez danışmanım ve değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR başta olmak üzere eğitim-öğretim hayatımda üzerimde emeği olan tüm hocalarıma sonsuz teşekkür ederim.

Adı ve Soyadı : Sibel DAĞLIKAN  
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Samuray ÖZDEMİR  
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2015  
Alanı : Klinik Psikoloji  
Anahtar Kelimeler : Ergenlik, Benlik Saygısı, Bağlanma.

## ÖZ

### ORTAOKUL ÇAĞI ÇOCUKLARINDA BAĞLANMA STİLLERİ VE BENLİK SAYGISI

Bu çalışmanın amacı ortaokul çağı çocuklarında bağlanmanın benlik saygısı üzerindeki etkisini araştırmaktır.

Tarama modeli şeklinde yapılan çalışmanın örneklem grubunu İstanbul ilinde yaşayan ve ortaokulda okuyan 100 (44 kız, 56 erkek) rastgele seçilen çocuk oluşturmaktadır.. Araştırmada çocukların, benlik saygısını ölçmek için 'Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği' ile çocukların, bağlanma stillerini ölçmek için; 'İlişkiler Ölçeği Anketi' kullanılmıştır. Ek olarak çocukların sosyodemografik özelliklerini dökümanete edebilmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan bir 'Kişisel Bilgi Formu' da kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi için SPSS (16.0 ) paket programı kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda erkeklerin kızlara oranla benlik saygısı düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.038$ ). Okulda çok başarılı olduğunu düşünen öğrencilerin diğer öğrencilere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.003$ ). Öğrencilerin güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik saygısı ölçeğinden alınan puan da anlamlı şekilde artmaktadır ( $p=0.015$ ). Öğrencilerin saplantılı bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik saygısı ölçeğinden alınan puan da anlamlı şekilde düşmektedir ( $p=0.001$ ). Bir sorun karşısında ailesinden destek alan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.048$ ). Psikolog veya psikiyatriden yardım almayan öğrencilerin yardım alan öğrencilere oranla benlik saygısı

düzeylelerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.002$ ). Psikolog veya psikiyatriden yardım almayan bireylerin yardım alan bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylelerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.003$ ). Psikolog veya psikiyatriden yardım alan bireylerin yardım almayan bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylelerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.003$ ).

Bir bireyin erişkinlik döneminde kendini algılayış biçimi üzerinde erken dönem çocukluk ilişkilerinin olası etkileri nedeniyle bireyin, çocukluk çağındaki bağlanma stilleri ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin araştırılması önemlidir.

Name and Surname : Sibel DAĞLIKAN  
Supervizor : Asst. Assoc. Dr. Samuray ÖZDEMİR  
Degree and Date : Master, 2015  
Major : Clinical Psychology  
Key Words : Adolescence, Self-Esteem, Connected.

## **ABSTRACT**

### **ATTACHMENT STYLES AND SELF-ESTEEM OF SECONDARY SCHOOL AGE CHILDREN**

The purpose of this study is to search for the effects of attachment in secondary school level children on self-respect.

Sample group of the study with scan model consists of randomly selected 100 (including 44 girls and 56 boys) secondary school level children in Istanbul. 'Coopersmith Self-esteem Scale' was used in order to measure self-esteem of the children and 'Relationships Scale Survey' was used in order to measure attachment styles. Additionally, a 'Personal Information Form' designed by the researcher was also used in order to document socio-demographic attributes of the children. SPSS (16.0) packaged software was used for the analysis of the results obtained.

As a result of the research, it was detected that self-esteem level of the boys is significantly higher when compared with the girls ( $p=0.038$ ). It was also detected that dismissive avoidant level of the students who think that they are highly successful at school are significantly higher when compared with the other students ( $p=0.003$ ). The more the scores of the students taken from the low scale secured attachment increase, the more the scores taken from self-esteem scale significantly increase ( $p=0.015$ ). The more the scores of the students taken from the low scale dismissive avoidant increase, the more the scores taken from self-esteem scale significantly decrease ( $p=0.001$ ). It was detected that fearful attachment levels of the students who get support from their families in case of a problem is significantly higher when compared with the other students ( $p=0.048$ ). Furthermore, it was detected that self-esteem level of the students who do not get psychological and psychiatric support is significantly higher when compared with the students who get psychological and

psychiatric support ( $p=0.002$ ). It was found that secured attachment level of the students who do not get psychological and psychiatric support is significantly higher when compared with the students who get psychological and psychiatric support ( $p=0.003$ ). It was also found that fearful attachment level of the students who get psychological and psychiatric support is significantly higher when compared with the students who do not get psychological and psychiatric support ( $p=0.003$ ).

Due to the possible influences of early childhood relationships on self-perception style of an individual in adulthood period, it is important to make researches about the relationship between attachment styles in childhood period and self-esteem.

# İÇİNDEKİLER

**Sayfa No:**

## ÖZ

## ABSTRACT

|                  |   |
|------------------|---|
| İÇİNDEKİLER..... | v |
|------------------|---|

|                        |     |
|------------------------|-----|
| TABLolar LİSTESİ ..... | vii |
|------------------------|-----|

## BÖLÜM I

### GİRİŞ

|                                        |   |
|----------------------------------------|---|
| 1.1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi ..... | 2 |
| 1.2. Problem.....                      | 2 |
| 1.2.1. Alt Problemler .....            | 2 |
| 1.3. Sayıtlılar .....                  | 2 |
| 1.4 Sınırlılıklar .....                | 3 |

## BÖLÜM II

### KURAMSAL ÇERÇEVE

|                            |    |
|----------------------------|----|
| 2.1. Ergenlik .....        | 4  |
| 2.2 Bağlanma Stilleri..... | 6  |
| 2.3. Benlik Saygısı .....  | 22 |

## BÖLÜM III

### YÖNTEM

|                                                                                   |    |
|-----------------------------------------------------------------------------------|----|
| 3.1.Araştırmanın Modeli .....                                                     | 35 |
| 3.2. Evren Ve Örneklem.....                                                       | 35 |
| 3.3.Veritoplama Araçları.....                                                     | 35 |
| 3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF).....                                             | 35 |
| 3.3.2 Coopersmith Özsaygı Envanteri (Coopersmith Self Esteem Inventory CSEI)..... | 35 |
| 3.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi-Ergen (İÖA-E) .....                                | 36 |

## **BÖLÜM IV**

### **BULGULAR**

## **BÖLÜM V**

### **TARTIŞMA VE YORUM**

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| <b>KAYNAKÇA</b> .....                              | 70 |
| <b>EKLER</b> .....                                 | 79 |
| Ek-1: Kişisel Bilgi Formu .....                    | 79 |
| Ek-2: Coopersmith Özsaygı Envanteri (Cseı) .....   | 80 |
| Ek-3: İlişki Ölçekleri Anketi - Ergen (İöa-E)..... | 81 |

## TABLÖLAR LİSTESİ

**Sayfa No:**

|                                                                                                                                                                                     |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Tablo 4.1.</b> Araştırmaya Katılan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=100).....                                                                                 | 38 |
| <b>Tablo.4.2.</b> Bireylerin Bağlanma Sitilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı .....                                             | 40 |
| <b>Tablo.4.3.</b> Bireylerin Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı.....                                                                      | 41 |
| <b>Tablo 4.4.</b> Bireylerin Cinsiyetleri İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması.....                | 41 |
| <b>Tablo 4.5.</b> Bireylerin Cinsiyetleri İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması .....                             | 42 |
| <b>Tablo 4.6.</b> Bireylerin Yaşları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması.....                     | 43 |
| <b>Tablo 4.7.</b> Bireylerin Yaşları İle Benlik Saygısı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması.....                                              | 44 |
| <b>Tablo 4.8.</b> Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması..... | 45 |
| <b>Tablo 4.9.</b> Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri İle Benlik Saygısı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması.....                          | 46 |
| <b>Tablo 4.10.</b> Bireylerin Kimlerle Yaşadıkları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması.....       | 47 |
| <b>Tablo 4.11.</b> Bireylerin Kimlerle Yaşadıkları İle Benlik Saygısı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması .....                               | 48 |
| <b>Tablo 4.12.</b> Bireylerin Kaçınıcı Çocuk Oldukları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması..... | 49 |

|                                                                                                                                                                                                             |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>Tablo 4.13.</b> Bireylerin Kaçınıcı Çocuk Oldukları İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....                                       | 50 |
| <b>Tablo 4.14.</b> Bireylerin Kaç Kardeşi Olduğu İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....                               | 51 |
| <b>Tablo 4.15.</b> Bireylerin Kaç Kardeşi Olduğu İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması .....                                            | 52 |
| <b>Tablo 4.16.</b> Bireylerin Okul Başarı Düzeyleri İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....                            | 53 |
| <b>Tablo 4.17.</b> Bireylerin Okul Başarı Düzeyleri İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....                                          | 54 |
| <b>Tablo 4.18.</b> Bireylerin Bir Sorun Karşısından Kimden Yardım Aldıkları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....    | 55 |
| <b>Tablo 4.19.</b> Bireylerin Bir Sorun Karşısından Kimden Yardım Aldıkları İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....                  | 56 |
| <b>Tablo 4.20.</b> Bireylerin Psikolog veya Psikiyatri den Yardım Alma Durumları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması..... | 57 |
| <b>Tablo 4.21.</b> Bireylerin Psikolog veya Psikiyatri den Yardım Alma Durumları İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması.....               | 58 |
| <b>Tablo 4.22.</b> Bireylerin Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....                                         | 59 |

## BÖLÜM I

### GİRİŞ

Gander ve Gardiner (1995)' e göre, ergenlikte oldukça önemli olan bir dinamik ve hayat boyu devam eden bir süreç içerisinde gelişmektedir. Başka insanlarla etkileşimden veya kendi duygularımız ve düşüncelerimiz ile geliştirdiğimiz özel diyaloglardan meydana gelir. Bu etkileşimler, duygular ve düşünceler istediğimiz sonuçları veriyorsa bize genel bir benlik algısı oluşturmamıza yardımcı oluyor. İsteddiğimiz sonuçları alamadığımız takdirde ortaya çıkacak olan benlik algısı kabul görmeyen bir özellik taşıyacaktır. Cüceloğlu (2002)'na göre bireyin olumlu bir benlik bilinci geliştirebilmesi için koşulsuz sevgi içinde büyümesi gerekir. Koşulsuz sevgi içindeki bireyin davranışı ne olursa olsun sevgi ve saygıyı hak ettiğini kabul eden bir anlayış içinde yetiştirilmelidir. Atkinson (1995) 'a göre birey eğer benlik kavramının güçlülüğüne inanıyorsa dünyayı daha farklı bakış açılarıyla değerlendirebilir. Bireyin başarısının ya da saygınlığının olması kendisini bu şekilde değerlendirmesini gerektirmeyebilir. Yani benlik dediğimiz kavram bazen gerçekleri yansıtmaz (Karaboğa, 2011).

Bağlanma, çocukluk döneminde gerçekleşecek başarılı; bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimle ilişkilidir. Göbek bağı kesildikten sonra anneden ayrıldığını varsaydığımız insanoğlu çok kısa süre içinde sosyal ve duygusal bağlar geliştirerek yeniden anne, baba ya da bakıcısına bağlanır. Sadece çocuklukla sınırlı kalmayan bağlanma ilişkisi zihinsel bir şema oluşturarak artıları ve eksileri ile davranışlarımızı yönlendirmektedir. İnsanoğlunun yaşantısında önemli her alanda bağlanmanın uzantılarını görmek mümkündür (Çelen ve ark., 2008). Bağlanma, bireyin değer verdiği kişiye karşı geliştirdiği bir bağlıdır (Bowlby, 1982). Bağlanma, yakınlığı elde etmek için yapılan tüm davranışlara verilen addır (Sümer, 2006).

Benlik saygısı, kişinin kendi hakkındaki görece sürekli değerlendirmeleridir. Kişinin benlik kavramına ilişkin algılarının durumuna göre ortaya çıkmaktadır. Birçok araştırmacı benlik saygısı kavramını farklı tanımlamış, farklı yaklaşımlarla ele almış ve açıklamaya çalışmıştır. Rosenberg (1965) benlik saygısını sosyal yeterlilik, kişisel değer ve görünüş hissi bileşenlerinden oluşan ve bir bütün olarak tanımlarken, Coopersmith (1967) ise, kişinin, kendi yeteneğinin, öneminin, başarısının ve değerinin ne kadar farkında olduğu ile tanımlamaktadır.

Beck (1974) ise benlik saygısını tecrübe, insanların kendisi hakkında ne düşündükleri, ‘başkaları’ ile empati kurarak kazandığı ve bu kazanımı nasıl yorumladığı benlik saygısı üzerinde etkilidir (Dağ ve Ceral, 2005).

### **1.1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi**

Bu araştırmanın amacı, ortaokul çağı çocuklarında bağlanma stillerinin benlik saygısı üzerine etkisinin olup olmadığını incelemektir. Bağlanma, insanların yaşamları boyunca kurdukları çok sayıda farklı ve önemli duygusal bağın özel bir ürünü olduğundan, bağlanmanın benlik saygısını etkileyeceği düşünülmektedir. Son zamanlarda bağlanma kuramına ilgi artmış ve bu ilişkinin yarattığı etkiler araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırma, bağlanma ilişkisinin benlik saygısı ile olan ilişkisini ülkemizdeki belirli bir yaş grubunda incelenmesi bakımından özgün bulgular elde etmeyi amaçladığı için önem arz etmektedir.

### **1.2. Problem**

Bu araştırmada ortaokul çağı çocuklarında bağlanma stillerinin benlik saygısı üzerine etkisinin olup olmadığına dair aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

#### **1.2.1. Alt Problemler**

1. Ortaokul çağı çocuklarında benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ortaokul çağı kız çocuklarında benlik saygısı erkek çocuklara oranla daha düşük müdür?
3. Ortaokul çağı çocuklarında bağlanma stilleri erkek ve kız çocuklarında farklılık gösterir mi?

### **1.3. Sayıtlar**

1. Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Araştırmaya katılan çocukların Kişisel Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği’nde yer alan soruları içtenlikle ve gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

3. Araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu'nun katılımcıların sosyodemografik özelliklerini; İlişki Ölçekleri Anketi'nin kişilerin bağlanma ilişkilerini ve bağlanma stillerini; Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği'nin ise benlik algılarını ölçtüğü varsayılmıştır.

#### **1.4 Sınırlılıklar**

1. Bu araştırma İstanbul ilinde ortaokula devam eden 100 çocuktan toplanan veriler ile sınırlıdır.
2. Araştırmada incelenen çocukların bağlanma stilleri verileri yalnızca İlişki Ölçekleri Anketi'nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.
3. Araştırmada incelenen çocukların benlik saygısına dair verileri, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği'nin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

## **BÖLÜM II**

### **KURAMSAL ÇERÇEVE**

#### **2.1. Ergenlik**

Ergenlik, onu ortaya çıkaran evrelerin sınıflandırılması ve günümüzde ergenlikle ilgili kabul gören yargı; gizil dönemin sona ermesi ile başlayan evre, genel anlamda ergenliğin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Ergenlik, erişkinliğin getirdiği bedensel değişimlerle karşı karşıya kalınması, ebeveynlerden ayrılmanın ilk işaretleriyle birlikte ruhsal otonominin elde edilmeye başlanması ve kaybedilen çocukluğun yasının tutulması gibi birçok değişimin olduğu dönemdir. Bununla birlikte, psikanalitik kuramda bir araştırma ve inceleme konusu olarak değerlendirilmesinin tarihi oldukça yakın bir döneme denk gelmektedir (Öztürk, 2010).

Tamar (2004) 'a göre ergenlik dönemi bütün çocukluk yaşantılarının yeniden gözden geçirildiği, çocukluk döneminde oluşan yaraların onarılması ve telafisi için bir şansın sunulduğu, olumsuz koşullarda ise yeni kırılmalara karşı duyarlı olunan yaşamın en zorlu ve önemli evrelerindendir. Hızlı fizyolojik, psikolojik, sosyal değişiklikler gençlik döneminde ortaya çıkar. Çatışma ve belirsizlik, yeni deneyimler edinme idealizm bu dönemde oldukça önem kazanır. Ergenlik, ayrılma ve bireyleşmenin gerçekleştirildiği dönemdir (Gürçay, 2008).

Ergenlik dönemi Hall, Rousseau ve Montessori gibi kişiler tarafından 'fırtına, stres, vb.' kelimelerle tanımlanmıştır. Çünkü bu dönemde birey psikolojik, biyolojik ve sosyal anlamda önemli değişimler geçirmekte ve bu değişim sürecine uyum sağlayana kadar karmaşalar yaşamaktadır (Mutallimova, 2014).

Peter Blos (1962), ergenlik üzerine yazdığı eserinde bu dönemi beş evreye ayırır. Ancak ergenlikte psikolojik hareketin olağanüstü bir esneklik gösterdiğini ve onu oluşturan evrelerin süresinin bir zaman şemasıyla ya da belli bir yaşla sınırlanmayacağını vurgulamış, bu nedenle kesin bir yaş aralığı belirtmemiştir. Parman (1997), kendine özgü bu durumun ergenliğin belirsizliği ile de örtüştüğünü ifade eder. Bununla birlikte ergenliğin başlamasının sınırı kuramsal bir çerçevede belirlenebilir. İkincil cinsiyet karakterlerinin ortaya çıkması, yani doğumdan bu yana sahip olunan cinsel organların erişkinliğe benzeyen bir gelişim aşamasına ulaşması, erişkinlik döneminin başladığını, böylelikle ergenlik dönemine geçişi gösterir (Öztürk, 2010).

Parman (1997)' a göre ergenlikte birey fiziksel, psikolojik ve sosyal ortamlarda değişim ve dönüşüme uğramaktadır. Kulaksızoğlu (1999)'na göre ergen kendi bedensel gelişimini anlamak ister, kendi bedenini başkaları ile kıyaslar, cinsel değişikliklerin farkındadır, sevmeye, coşku, kızma, kıskanma gibi duyguları yoğun yaşamaktadır. Aynı zamanda dikkati üzerine çekmek için uyumsuz davranabilir, anlaşılmadığını düşünebilir, dengesiz, kararsız olabilir. Ergenin farklı davranışlara ve özelliklere sahip olması, başarısına, motivasyonuna, psikolojik durumuna, çevresiyle etkileşimle oluşturduğu ya da arayışı içinde olduğu kişilik yapısına fazla etkili eder. Kişilik oluşmasında bireyin çevresiyle etkileşimi önemlidir. Birey eğer sıcak bir çevre içinde olursa onun sağlıklı bir gelişim göstermesi muhakkaktır. Kişi en sıcak ve en yakın ilişkiyi aile içerisinde yaşar (Mutallimova, 2014).

Ergenlik 'insanda bireyin yetişkine has ayrıcalıkların kendisine tanınmadığını hissetmesi ile başlayan ve yetişkinin tüm gücü ve sosyal konumu toplum tarafından bireye verilmesiyle sona eren gelişim dönemi' olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda da anlaşıldığı gibi ergen birçok yönüyle yetişkine benzemekte ve toplumda yetişkinin sahip olduğu ayrıcalıkları istemektedir. Ancak tüm yetişkin niteliklerine sahip olmadığını ve bir süre daha beklemesi gerektiğini de öngörmektedir (Şimşek, 2013).

Steinberg (2007), ergenliğin üç özelliğinin döneme tat ve ayrıcalık kazandırdığını, bunların erişkinliğin biyolojik değişimleri, daha ileri düşünme yeteneklerinin ortaya çıkışı ve bireyin toplumda yeni rollere geçişi olduğunu söylemiştir.

Saygılı, ergenlik dönemindeki gencin özelliklerini aşağıdaki gibi özetlemiştir (Aracı, 2012)

- Uzlaşma yeteneğinden uzak bir tavır gösterilmektedir.
- Birey radikal bir dogmatizm ve siyah-beyaz düşünce yapısına sahip olup, hayatında gri tonlara yer yoktur.
- Daha sert, daha şiddetli kararlara sahiptir.

Bu dönemdeki bireylerin büyüme istekleri, davranışlarında bir geri dönüş algısı yaratmaktadır.

Psikolojik açıdan ciddi bir şekilde içe kapanma, bireyin kendisinden şüphelenmesi, güven duymaması, aşağılık hissi, gelecek endişesi, sıkılganlık, aile ve arkadaş ilişkilerinde kopma özellikleri görülmektedir. ( Onur, 2006).

Rutter (1976) ergenin sessiz bir çalkantı içinde olduğu fikrindedir. Bu görüşe göre; ergen kendi iç dünyasında, dışarıya yansımayan, ebeveyn ya da öğretmenlerin fark etmediği, bireysel bazı duygusal rahatsızlıklar ve sosyal kuşkular yaşamakta, bunun yanı sıra sosyal ya da akademik alanlarda işlev bozukluğu yaşamamaktadır.

Ergenlik döneminde kimlik duygusuna karşılık kimlik kargaşası çatışmasının yaşandığı ifade edilmiştir (Erikson, 1968).

Ergenlik döneminin gelişim özelliklerini ele alan farklı çalışmalara rağmen bu dönemin temel özelliği ile yaş sınırı gibi konular ile ilgilide farklı bakış açıları vardır. Bu görüşlerin bir tarafında ergenin psikolojik problem yaşamasının normal olduğunu ele alanlar ile psikolojik herhangi bir durum yaşamayan, çevresi ve ailesi ile ilişkisi normal olan ergenin anormal olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri süren değerlendirmelerde vardır (Şimşek, 2013). Offer ve arkadaşlarının çeşitli çalışmalarında ortaya koyduğu üzere sıradan bir ergenin psikopatolojiden tam olarak uzak, gelişim görevini başarı ile bitirmiş, duygusunu esnek bir şekilde yaşayan, çatışmasına olası alternatifler bulan, yetişkinlerle iyi anlaşabilen, ilke ve etik kurallara iyi uyum sağlayan birey olması gerektiği görüşleri de vardır (Şimşek, 2013).

## **2.2 Bağlanma Stilleri**

Bağlanma Stilleri: Bağlanma, bebek ile annesi/birincil bakıcı arasında kurulan ve duygusal açıdan kendisini güvende hissetmesini sağlayan kuvvetli duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Arslan, 2008). Bartholomew ve Horowitz (1991), güvenli bağlanma korkulu bağlanma, kaygılı bağlanma ve takıntılı bağlanma olarak adlandırılan dört temel bağlanma stili belirlemiştir (Arslangiray, 2013).

Bağlanma, insanların yaşamları boyunca kurdukları çok sayıda farklı ve önemli duygusal bağın özel bir ürünüdür. Ainsworth (1978)' a göre bağlanma, hayatımızdaki özel insanlara karşı hissettiğimiz, o insanlarla iletişim içindeyken mutlu olduğumuz ve zor durumlarda gösterdikleri yakın davranışları ile kendimizi iyi hissettiğimiz çok güçlü duygusal bağlıdır (Kaplan, 2012).

Bağlanma kuramı, duygusal gelişimi, kişilik gelişim sürecini ve bu süreçlere dayanan öznel farklılığı anlama açısından oldukça geniş bir çerçeveyi kapsar (Sümer, 2006). Bağlanma süreci ile ilgili çalışmalar John Bowlby'nin Tavistock Kliniği'nde, tanıdıkları ve sevdikleri

bireylerden ayrılmak durumunda kalan küçük çocukların kişilik gelişimi üzerinde, bu durumun etkisini incelemesi ile başlamıştır ( Bowlby, 1969). Bowlby'nin araştırma grubuna Ainsworth'un da katılmasıyla, bağlanma çalışmalarına deneysel araştırma metodu ve çocuk gelişimi yönelimi de dâhil edilmiştir. ( Kart, 2002).

Bowlby'nin ilk deneysel çalışması (1948) Londra Çocuk Danışma Kliniği'ndeki çalışmalarına dayanmaktadır. Hastaların çoğu; okuldaki uyumsuz, sevgi eksikliği olan ve hırsızlığa yatkın erkek çocuklarıdır. Bu hastaların durum incelemesinde Bowlby, ayrılma ve anne eksikliği arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir (Yıldız, 2005). Bowlby'e (1951) göre böylesi çocukların asıl sorunu, hayatlarının başlangıcında anneye doğru bir bağlanma gerçekleştirme olanağından yoksun kaldıkları sevmeyi başaramamalarıdır. Aynı sonuçlar; ebeveynleriyle birlikte vakit geçiren çocukların daha sonra uzun süreli ayrılıklar yaşaması durumunda da görülür. Bu araştırmalar, Bowlby'nin anne ve bebek arasındaki duygusal bağa gereken önem verilmeden gelişim sürecinin anlaşılamayacağı görüşüne yol açmıştır. Bu bağ herhangi bir nedenden dolayı koptuğunda, çocuk son derece ciddi ve olumsuz problemler yaşamaktadır. Bowlby, zihinsel olarak sağlıklı büyümek için bebek ve çocukların anneye samimi, içten ve mütemadi bir duygu yaşamasının gerekliliği ve bu duyguda tatminin ve hazzında bulunmasının zorunlu olduğu düşüncesinde olduğundan sorularına etolojide yanıt aramıştır (İlaslan, 2009).

Etolojik yaklaşım; davranışın nedenlerini ve işlevlerini, yüzyıllar içerisinde nasıl bir değişim geçirdiğini doğal biyolojik ortamlarda incelenmesidir (Lorenz, 1922).

Bağlanma kuramının da etkilendiği birçok teori vardır. Aşağıda bu teorilerden birkaçı özetlenmiştir.

Freud bağlanmanın bedensel ihtiyaçlardan kaynaklandığını bebeğin beslenme, emme gibi oral aktivitelerden tatmin sağladığını ileri sürmüştür. Bebeğin beslenme sırasındaki tatmini anneye ilişkili olması dolayısıyla annenin bebeğin bağlanmasında en önemli obje olduğu ileri sürülmüştür. Bağlanma sürecinde bebeğin rolünün pasif olduğu ama sonuçta oluşacak bağın bebeğin daha sonraki gelişimi için çok önemli olduğu iddia edilmiştir. Anne ile bağlanma ilişkisiyle oluşacak güvenlik hissinin, çocuğun daha sonraki duygusal ilişkilerinde sağlıklı olmasını ve ustalık ve merak hisleri geliştirmesini sağladığı düşünülmektedir (Miller, 1993).

Freud anne kavramını ‘ tek, eşsiz, tüm yaşam için değiştirilemez olarak kurulan ilk ve en güçlü sevgi objesi ve daha sonraki örnekler için de ilk örnek’ olarak açıklamıştır (Kahraman, 2009).

Freud’un kişilik kuramını 20. Yüzyıl’ın ortalarında genişleten nesne ilişkileri kuramcıları, psikoanalitik kuramın farklı bir yorumunu sunmuş olsalar da, bakış açıları benzerdir (Yarapsanlı, 2011). Bu kuramcılara göre çocukların anne babalarına duyduğu bağlılık, yetişkin olduklarında başkalarıyla anlamlı ilişkiler kurma becerilerini etkilemektedir. Nesne kuramcıları bizi yetiştiren insanlarla olan deneyimlerimizin sonraki ilişkilerimize dönük yaklaşımlarımızın temelini oluşturduğunu savunurlar. Eğer anne babalarımız bize karşı ilgili, sevgi dolu ve duyarlı olurlarsa, başkalarıyla kuracağımız ilişkileri de sevgi ve destek kaynağı olarak göreceğimizi öne sürerler (Kahraman, 2009).

Öğrenme kuramcıları, organizmanın açlık gibi belirli dürtülerinin, birincil pekiştireçlerle tatmin edildiğini söylerler. Bunlar da biyolojik ihtiyaçları karşılayan ödüllerdir (Erözkan, 2004). Bebek söz konusu olduğunda en önemli birincil pekiştireç yemek yemektir. Diğer ödüllere ikincil pekiştireç denir ve bu pekiştireçler, pekiştireç özelliklerini birincil pekiştireçlerle birlikteliklerinden kazanırlar. Yani annenin varlığı beslenme söz konusu olduğunda bebek için bir ödüldür. Bazı kuramcılar, annenin bebeğin beslenmesinin yanında görsel uyaran sağlama, dokunma vb. bebeği memnun edecek ödülleri de sunduğunu eklemektedir. Annenin bu ödül aktiviteleriyle eşleştirildiği ve bebeğin anneye bu yüzden bağlandığı düşünülmektedir. Genel manada, öğrenme kuramlarında bebeğin bağlanma davranışlarından çok çevresel deneyimlerin önemi vurgulanmakta ve bebek bağlanma formülasyonunda pasif görülmektedir (Sümer, 2006).

Harlow ve meslektaşları tarafından yapılan bir deneyde (1967) annelerinden ayrılan yavru maymunlara iki vekil anneye temas kurdurulmuştur. Bu vekil annelerin biri telden, diğeri havludan yapılmıştır. Telden yapılmış annenin yavru maymunların yarısına ve havludan yapılmış vekil annenin de maymun yavrularının diğeri yarısına yemek vermesi sağlanmıştır. Bebekler vekil anneleriyle en az 165 gün yaşamışlardır. Ölçütlerden birinin vekil anneye geçirilen saat sayısı olması öngörülmüştür. Yavru maymunların hangi anneden beslendiklerine bakmaksızın havlu kaplı anneye zaman geçirmeyi tercih ettikleri gözlenmiştir. Bağlanmayla ilgili olarak yapılan bir sonraki testte ise, mekanik bir örümcek gibi korkutucu bir uyaran ortaya çıktığında da bebeğin hangi anneden beslendiğinden bağımsız olarak havlu kaplı anneye gittikleri gözlenmiştir. Harlow’un bu bulguları,

bağlanmanın annenin ikincil dürtü özelliklerinden kazanımlarına bağlı olduğu görüşüne karşı çıkmıştır. Bebeklerin normal ya da stresli durumlarda kendini besleyen vekil anneyi aramadığı gerçeği Harlow'un 'temas rahatlığı' kavramını ortaya atmasına sebep olmuştur. İlişki rahatlığı, bebeğin fiziksel olarak kendini rahatlatan objenin sağladığı güvenlik hissinin bağlanmada basit beslenmeden daha önemli rol oynadığı şeklindeki görüştür (Sümer, 2006).

Bukatko'a göre (1995) bilişsel gelişim savunucuları, bağlanmanın gelişimini belli bilişsel kapasitelerin kazanımına bağlı olduğunu ileri sürmektedir. Bebek yabancı kaygısı ya da ayrılma kaygısı sergilemeden önce, nesnelerin ve insanların varlıklarının bebek onları görmese bile var olmayı sürdürdüklerini anlamak zorunda olduğunu söylemektedirler. Yabancı kaygısı gösterebilmesi için, bebeğin yabancının suratıyla bakıcının suratını kıyaslayabilmesinin, bunun için de bakıcının temsili içselleştirmiş olmasının gerektiği düşünülmektedir. Benzer bir şekilde, ayrılma kaygısının oluşabilmesi için bebeğin bakıcıyı görmese bile bakıcının varlığını sürdürdüğünü, sadece farklı bir mekânda olduğunun bilincinde olması gerektiği ileri sürülmüştür. Araştırmalar sekiz aylık bebeklerde nesne sürekliliğinin ve güçlü bağlanma göstergelerinin hemen hemen aynı zamanda olduğunu göstermektedirler (Sümer, 2006).

Etolojik yaklaşım bağlanmanın, bebeğin bakıcıya işaret vermesi için doğuştan getirdiği eğilimle bakıcının bu işaretlere tepki göstermesi eğilimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı görüşündedir. Bilim adamları 1950'li yıllarda hastane ve yetimhanelerde erken yaşlarda uzun zaman kalmış çocukların sosyal etkileşimlerde geri çekilmeye, zihinsel bozukluğa ve bazı durumlarda fiziksel gelişim gecikmelerine kadar çeşitli gelişimsel bozukluklar gösterdiklerini rapor etmişlerdir (Palti, 2012). Bowlby, yetiştirme yurtlarında kalan çocukların adaptif olmayan gelişimlerini bebekle bakıcı arasındaki dinamik ilişkinin olmayışına bağlar. Yetiştirme yurdunda çocuğun belli başlı fiziksel ihtiyaçları karşılanırsa da bakıcının davranışları çocuğun davranışlarına ve ihtiyaçlarından çok bakıcının programı doğrultusunda karşılandığı için bu bağın oluşmadığı görüşündedir (Yavuz, 2007). Sonuç olarak, bu kuram bebek ve bakıcının bir araya geldiğini, aralarında bir bağ oluştuğunu ve bu bağın bebeğin hayatta kalma olasılığını güçlendirdiğini savunmaktadır. Başka bir ifadeyle, bağlanmanın adaptif olduğu, biyolojik olarak programlanmış bir davranış sistemini içerdiği ve bebeğin gelişiminin erken evrelerinde aktive edildiği ileri sürülmektedir. Bu programlanmış davranış, bebeğin duyarlı devrelerinde etkinleşmezse, ileriki zamanlarda çocukta psikolojik, duygusal ve hatta zihinsel problemler çıkabileceği öne sürülmektedir (Ciğerci, 2006).

Bowlby, Londra Çocuk Danışma Kliniği'nde çalışırken (1948), bir çocuğun kişiliğinin gelişiminde anne-baba etkileşiminin etkili olduğunu görmüştür. Çocuk gelişiminde önemli olan gerçek olaylara inanmış ve anneden erken ayrılma üzerine odaklanmıştır. Arkadaşları ile iki araştırma projesine başlayan Bowlby, ailelerinden ayrılmış, 1-4 yaşları arasında 66 çocuğu gözlemlemeye başlamıştır. Bu gözlemi savaş zamanı Anna Freud'un yanında çalışmış olan James Robertson yapmıştır. Robertson, önce ayrılma daha sonra tekrardan bir araya gelme konusunda evde aileleri ve çocuklarıyla etkileşimini gözlemlemiştir (Karaboğa, 2011). Dünya Sağlık Örgütü'nün İkinci Dünya Savaşı sonrasında ailesiz kalan çocukların durumlarının incelenmesi konusunda araştırmasını yapmıştır. Araştırmaları sonucunda, psikoanalitik kuramın bir çocuğun ayrılma ve birleşmeye karşı tepkilerini açıklamada yetersiz kaldığını gören Bowlby, etolojik yaklaşımı benimsemeye başlamıştır. Evrim teorisini, sistem teorisini, bilişsel psikoloji ve etolojide kendi teorisini açıklamaya çalışmıştır. Bowlby, Harlow'un bebek maymunlarla yaptığı çalışmayı da içeren hayvan araştırmalarından etkilenmiş ve bebekle annesi arasındaki bağın beslenmenin ötesinde fiziksel temasla ilgili olduğu görüşünü benimsemiştir. Bebeğin bağlanma davranışları, amaçları doğrulayan davranışsal bir sistemle kontrol edilmektedir. Bu sistemde onu koruyan ve gözetten yetişkine olan yakınlığını sürdürmesi, çocuğun güvende olmasını hayatta kalmasını sağlar (Karaboğa, 2011).

Bowlby, bağlanma davranışını yalnız çocuklukta değil, yaşam boyunca birincil ihtiyaçlar kadar önemli olan bir insan davranışı olarak düşünmüştür. Bowlby insanların tuhaf, karanlık, tehlikeli ve bilinmeyen şeylerden korktuklarını ve bunlarla mücadele edebilmek için birinin desteğine ve yakınlığına ihtiyaç duyduğu için herkesin bir bağlanma donanımıyla dünyaya geldiğini söylemektedir. Bağlanma duygusal bir bağlıdır. Bu bağ, rahatlığı ve güvenliği içermektedir. Bretherton (1992) bağlanma davranışının emme, tutma, gülme gibi içgüdüsel tepkilerden oluştuğunu ve bunun anneyi bebeğe, bebeği de anneye yakınlaştırdığını söylemektedir.

Bowlby (1982), bağlanma ilişkilerinin işlevlerini ve bağlanmanın üç özelliğini belirtmiştir. Birincisi, bakım veren ile yakınlığının olması; ikincisi, bir yeri keşfedeceği zaman ve yeni şeylere başlarken yardım alabileceği 'güvenli üs' olarak annenin kullanılması, üçüncüsü ise bebeklerin rahatlığı, korunması ve desteğe ihtiyacı olduğu zamanlarda annenin güven algısı sağlamasında yardımcıdır (İlaslan, 2009). Bebekler bağlanma figürleri ortadan kalktığında ise 3 temel tepki gösterirler: Birincisi, ağlayarak var olan durumu protesto etmek; ikincisi, umutsuzluk; üçüncüsü ise bağlanmanın çözülmesidir (Hazan ve Shaver, 1994).

## **Bağlanmanın Evreleri:**

Ainsworth'a (1989) göre bağlanma gelişiminde çeşitli evreler bulunmaktadır. Bu evreler aşağıda açıklanmıştır ( Karaboğa, 2011):

### **1. Evre (Doğumdan – 3. Aya kadar)**

Bu evrede, bebekler çevresindeki bireylere çok çeşitli tepkiler gösterirler. Doğumdan sonra bebekler insan seslerini dinlemekten ve insan yüzlerine bakmaktan hoşlanırlar. Bu evrede bebek bakıcısının özelliklerini öğrenmektedir ve bunu emme, yakalama, gülümseme, bakma ve görsel izleme ile yapmaktadır. Bowlby ve diğer etnologlarca bebeğin sosyal, yani insanlara yöneltilmiş gülücüğünü ortaya çıkarmaya çalıştığı genetik bir eğilimdir. Bebekler ilk üç hafta kadar genellikle uykuya dalmak üzereyken gözleri kapalı gülümserler (Karaaboğa, 2011). Bu gülümseme insanlara yöneltilen (sosyal) bir gülümseme değildir. Bebeklerin ancak 5-6. haftadan sonraki gülücükleri sosyalleşmeye başlar. Gülümseme ile birlikte bebekler giderek göz teması da kurmaya başlarlar. Bu gülümseme ile bakıcıyla yakınlık sürdürülür ve geliştirilir (Yaprak, 2007).

### **2. Evre (3-6 ay):**

Bu evrede, bebeğin sosyal tepkileri daha seçici olmaya başlar ve yabancılara tepki vermezken tanıdıklarına sosyal tepkiler vermeye başlarlar. Tanıdıkları artık bebek için çarpıcı olmaya başlarlar. Bebekler yabancıları fark etmeye ve onlardan korkmaya başlarlar. Ağlamaları tanıdıkları tarafından daha kolay yatıştırılır. Bu dönemde bebekler en güçlü bağlanma duygusunu, çağrılarına ve ihtiyaçlarına en kısa zamanda cevap veren ve en keyifli iletişim kurdukları insanlarla yaşarlar (Karaboğa, 2011).

### **3. Evre (6-9 ay):**

Bebekler daha önceki evrelerde bakıcının uzaklaşması durumunda itiraz ederken, bu dönemde bağlanılan kişinin yokluğu bebeği rahatsız eder. Bağlanılan kişinin yakınlığı konusunda daha hassastırlar. Bebekler emeklemeye başladıktan sonra bağlanılan kişiyi takip etmeye başlarlar. Bebekler bağlandıkları kişiye yakın olmak istemelerine rağmen bazen uzaklaşabilirler. Uzaklaşma davranışı daha çok bağlanma objesini keşif yapmak için ayrılıp geri döndükleri, güvenli bir üs olarak kullandıkları zaman görülür. Bu gibi durumlarda bakan kişinin yerinde durup durmadığını sık kontrol ederler. Bu evrede çeşitli bağlanma nesneleri ile fiziksel temas artar (Karaboğa, 2011).

#### **4. Evre (9-12 ay)**

Bu dönemde bağlanma nesnelerinin içsel ve zihinsel temsilini bütünleştirir. Artan fiziksel temas devam eder. Bebekler bağlanılan kişiden ayrıldığında ayrılık endişesi yaşarlar ve bu durumda yoğun olarak ağlarlar. Bağlanılan kişiden gelecek tepkilere göre içsel çalışan başkaları modeli ile içsel çalışan kendi modelini oluşturur ve bu modelleri bu dönemde bütünleştirmeye başlar (Karaboğa, 2011).

#### **5. Evre (12. ay ve Sonrası):**

Bu dönemde bebekler yakınlık ve güvenlik ihtiyaçlarını doyuracak, bağlanma nesnesini etkileyecek farklı davranışlara yönelirler. İki yaşından önce bebekler bakıcı ile yakınlık sağlamak isterler. Bu evrede bebekler bakıcının planları ile pek ilgilenmezler; daha çok bakıcıya fiziksel olarak yakın olmak isterler. Üç yaşından sonra bakıcının planlarını kavrayabilirler ve bakıcının gittikten sonra tekrar döneceğini bilirler (Karaboğa, 2011).

#### **Bebeklikte Bağlanma**

Bağlanma davranışı bebeklikten itibaren görülmeye başlanır. Bağlanma figürünün varlığı, bebeğe güven ve rahatlık hissi verir. Bağlanma figürü, bebeğin çevreyi keşfetmesi ve bilişsel gelişimine imkân sağlaması sebebiyle güvenli bir üs olarak görülür. Bebek, çevreden bir tehdit algıladığında yetişkin bağlanma figürü ile yakınlık kurmak ve bu yakınlığı devam ettirmek ister. Bebek, istediği zaman bağlanma figürüne dönebilecek olmanın verdiği güven ve rahatlıkla çevreyi keşfetmeye çalışır (Güngör, 2010). Compos ve arkadaşlarına (1983) göre bakım verenin, çocuk açısından güven arz eden bir liman olması ‘Yabancı Ortam Deneyi’nde’ çocuk ve birincil bakıcı arasında oluşan bağlanmanın değerlendirilmesi için kullanılan yöntemin geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Ainsworth ile arkadaşları (1978) ‘Yabancı Ortam Deneyi’ olarak bilinen araştırmalarıyla Bowlby’ nin temel sayıltılarını sınamışlardır. Araştırmada sırayla şu durumlar gerçekleşmektedir: Bebek ile anne laboratuvar odasına getirilir, bebek ile anne odada yalnız bırakılır daha sonra bir yabancı içeriye girer ve oturur önce anneye daha sonra da bebekle konuşur. Anne odadan ayrılır, bir süre sonra anne odaya geri döner ve yabancı odadan çıkarak anne ile bebeği odada yalnız bırakır, yabancı geri döner. Bu araştırmada örneklem grubu 12-18 aylık bebeklerdir. Bu yöntemle çocukların bağlanma sistemlerinin aktive edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılan bebeklerden elde edilen veriler bebek ve annenin; ayrılması, tekrar birleşmesi ve yabancı ile tek başına kalmaları

durumunda verdikleri tepkiler göz önünde bulundurularak, Ainsworth ve arkadaşları bebekleri 3 tip bağlanma stili içinde sınıflandırmışlardır. Bunlar;

1. Güvenli Bağlanma

2. Kaçınan Bağlanma

3. Kaygılı- Kararsız Bağlanma Stilleridir ( Sümer ve Güngör, 1999)

**Güvenli Bağlanma:** Bu bebekler laboratuvar ortamında anneleri odadayken çevreyi keşfetmişler, yabancı birinin varlığından kaygı duymuşlar ve annelerinin kısa süreli odadan ayrılmasına üzölmüşler, ağlamışlar ancak anneleri odaya geri döndüğünde annelerine yakınlaşmışlar, fiziksel temas kurmuşlar ve annelerine sarılarak rahatladıktan sonra çevreyi keşfe devam etmişlerdir. Ev gözlemlerinde ise bu bebeklerin annelerinin, bebeklerin ilk üç ayında diğer bebeklerin annelerine göre daha duyarlı oldukları, bebeklerinin ağlamalarına, ihtiyaçlarına cevap veren kimseler oldukları gözlemlenmiştir (Bretherton, 2013).

Güvenli bağlanan bebek çevresindekiler ve dünya ile ayrılık kaygılarını yaşamadan ilişki kurabilir. Bebeklerin güven duyguları geliştiğı için ilişkilerinde yakınlaşma ve uzaklaşmaların yarattığı kaygılarla baş edebilirler. Güvenli bağlanma, bakıcının bebeğın yanında olmaması durumunda, bebeğın koruması niteliğini taşır. Güvenli bağlanan bebek tanımadığı biri ortamlarına girdiğinde yaşadığı tedirginlik duygusunu, o kişiyle ilişki kurarak aşmaya çalışır. Bebekler yeni ilişkilere her zaman açıktırlar ve annelerinin ortamda bulunmadığı zamanlarda bile meraklı ve keşfetme çabalarını kaybetmezler. Güvenli bağlanan bebekler gerek iç gerekse dış dünyalarında meraklı bir araştırmacıdırlar. (Hortaçsu, 2003).

**Kaçınan Bağlanma:** Kaçınan bağlanma davranışı geliştiren bebek, anne odada iken oyuncaklar ile oynamış fakat anneyi güvenli bir sığınak olarak görmemiştir. Bebek annenin odadan çıkmasına çok az tepki göstermiş ve anne geri geldiğinde, anneyi önemsememiş, annesiyle teması reddetmiş, uzaklaşmış hatta oyuncaklarına vurmuştur. Ainsworth yapmış olduğu ev gözlemlerinde (1978); bu bebeklerin annelerinin, özellikle yakın temas göstermeyen anneler olduğunu, bebeklerin ihtiyaçlarına karşı genelde tutarsız davranışlar sergilediklerini, ağlamalarına karşı tepkisiz ve reddedici olduklarını görmüştür (Karen, 1990).

**Kaygılı/Kararsız Bağlanma:** Kararsız bağlanan bebek güvenli bağlanmayı başaramadığı için sürekli olarak annesinin nerede olduğu ile ilgilenir, keşfetmeyi beceremez. Bu bebekler laboratuvar ortamlarında anneleri yanlarında olmasına rağmen oyuncaklarıyla neredeyse hiç

oynamamışlar ve annenin odadan çıkmasına aşırı tepki göstermekle birlikte yüksek sesle ağlamışlar, anneleri geri döndüğünde bile bebekler çok kolay yatışmamışlardır. İletişim kurma isteğinde olmalarına rağmen, annelerine sarılmayı ve anneleri tarafında teselli edilmeyi reddetmişler, yalnızca sessiz kalmakla yetinmeyip, annelerine yakınlık göstermemişlerdir (Fonagy, 199; Waters, 2004). Ev gözlemlerinde bu bebeklerin annelerinin çocuklarına karşı, bazen duyarlı, bazen duyarsız, bazen çok ilgili, bazen de çok ilgisiz oldukları görülmüştür. Bu çocukların anneleri, diğer annelere göre, bakım ve diğer ihtiyaçların giderilmesi konusunda oldukça istikrarsız davranmışlardır (Waters, 1978).

### **Çocuklukta ve Ergenlikte Bağlanma**

Bağlanma çocukluğun son dönemleri ile birlikte ergenlik döneminde, ergenlerin bağlanma davranışını, ebeveynlerinden ziyade yaşıtlarına yönlendirdikleri için değişikliğe uğramıştır (Hamarta, 2004). Ergenlikteki bu değişimler sırasında, ergenin bebekken bakımını üstlenmiş bireylerle kurmuş olduğu bağlanma ilişkisi, çevreyi keşfetmesinde güvenli bir üs görevi görür. Ergenin ebeveyn davranışlarında çok yaşıtlarına yönelmesine rağmen bebeklik dönemindeki bağlanma ilişkisi ergen için sürekli ve etkili bir yapıya sahiptir (Ergün, 2008). Yeterliliğinin artması ile ergenlik dönemindeki bağlanma davranışı bebeklik dönemine oranla daha az görülmektedir. Bununla birlikte bu dönemde bağlanma davranışı direk temas etme arzusundan çok ihtiyaç halinde bağlanma figürü ile duygusunu, kaygısını, korkusunu paylaşma şeklinde ortaya çıkmaktadır (Damarlı, 2006).

Zimmerman ve Becker-Stoll (2002) bebeklik ve çocukluk yıllarını göz önünde bulunduran boylamsal araştırmada bu iki dönem arasında bağlanma organizasyonunda yüksek bir sürekliliğin olduğu da gözlemlenmiştir. Bu çalışmada bağlanma zihinsel temsiliinin 16-18 yaş arası kalıcılığı incelenmiştir. Bununla birlikte 16 yaş kimlik statüsü ve 16-18 yaş bağlanma temsiliyle olan eş zamanlı ve boylamsal ilişkiyi sınamışlardır. Yaptıkları incelemeler sonucu; bağlanma temsilleri etkili bir şekilde süreklilik göstermiştir. Orta ergenlik (16 yaş) döneminde güvensiz bağlanan kişiler, ergenlik döneminin sonunda güvenli bağlanma geliştirmek adına önemli bir yol kat etmemişlerdir, saplantılı bağlanmada bu özelliğe daha fazla rastlanmaktadır (Zimmerman ve Becker-Stoll, 2002; Karaboğa, 2011). Aileler için belirtilen öneri ve yardımlar bireyin sorunsuz bir ergenlik dönemi geçirmesi için önemlidir. Bu yardımlar daha çok güvenli bağlanma stillerindeki ergenlerin aile ve arkadaş çevresi tarafından verilir. Böylece, güvenli bağlanma stiliindeki ergenler güvenli bağlanma stillerinde olan ailelere sahip olmaya ve sosyal aktivitelere daha fazla katılmaya, bununla birlikte olumlu duygu düzenleme

becerileri kazanmaya ve benzer güvenli akranlarla arkadaş olmaya eğilim gösterirler. Güvenli olmayan bağlanma stilindeki ergenler güvenli olmayan ebeveynlere sahip olduklarından dolayı bu dönemde daha fazla sorun yaşarlar. Bu sebeple, güvenli bağlanma stilinde olmayan ergenler suç işleme, diğer antisosyal davranışlar gösterme ve zorlu kişilerarası ilişkiler kurma eğilimi gösterirler (Cooper ve ark., 1998). Ailelerin ergenlerde meydana gelen değişiklikleri fark ederek, bu değişikliklere uygun esnek tepkiler vermesi, çocukların sosyal davranışlarını cesaretlendirir. Böylelikle, aileler ergen çocuklarının olumlu akran gruplarının gelişimini düzenlemeleri için ayarlama stratejileri kullanmalarını sağlarlar. Üniversite öğrencilerinde yaptıkları bir araştırmada, onay ve ilgi göstermenin yüksek olduğu aileye sahip olmanın güvenli bağlanma ile arasında anlamlı bir ilişki vardır (Sümer ve Güngör, 1999). Aynı araştırmada ayrıca kontrol ve baskının yüksek olduğu aileye sahip olmanın ise güvensiz bağlanma ile arasında anlamlı bir ilişki vardır; ebeveynlerin benimsediği çocuk yetiştirme stili çocukların bağlanma stillerini göz ardı edilemeyecek şekilde etkilediği ve sonraki dönemlerde geliştirilecek olan bağlanma stillerini de etkilediği ortaya konulmuştur (Sümer ve Güngör, 1999).

### **Bartholomew'in Dörtlü Bağlanma Modeli**

Bowlby (1973)'nin zihinsel modellerinin benliğe ve başkalarına ilişkin inançları içerdiği görüşünden yola çıkarak, Bowlby (1982) tarafından ortaya konulan benlik ve bağlanma figürü modeli iki ana boyut içermektedir. Bu boyutlar:

1. Bağlanmayı gerçekleştireceği kişinin, ihtiyaç ve destek arayışlarına cevap veren biri olarak görüp görmediği,
2. Bireyin kendini diğerleri, özellikle de bakım vereni tarafından yardım edilmeye değerli biri olarak görülüp görülmediği.

Bu değişkenler birbirinden bağımsız ama uygulamada ise iç içe geçmiş bir durumdadır. Sonuçta, bağlanma figürü modeli ve benlik modeli birbirini doğrulayan ve tamamlayan biçimde gelişirler. Bu tanımlamaya bağlı olarak Bartholomew ve Horowitz (1991), benlik ve başkaları modelinin bağlanma stillerini belirleyen ana boyutlar olduğunu ileri sürmektedir (Sümer ve Güngör, 1999).

Bartholomew ve Horowitz (1991) bağlanma stillerini, olumlu ve olumsuz kutuplarda değerlendirilen zihinsel modellerin kesiştiği noktada tanımlamışlardır ve böylece iki boyutun

topolojik düzeyde çaprazlanmasından dört temel bağlanma stilinin ortaya çıkacağını ileri sürmüşlerdir.

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen bu model, kendine ve diğerlerine ait şemalara dayanır. Kendilik modeli olumlu (sevgiye ve ilgiye değer) ve olumsuz (sevgiye ve ilgiye değmez) olarak, başkaları modeli de olumlu (ulaşılabilir ve bakım veren) ve olumsuz (reddedici ve mesafeli) olarak algılanır.

**Güvenli Bağlanma:** Güvenli bağlanma stili olumlu benlik ve olumlu başkaları modelinin bileşimini içermektedir. Diğer insanları genellikle kabul eden ve duyarlı tepki veren bireyler olarak görme beklentisini, değerlilik ve sevillebilirlik duygusunu göstermektedir. Bu manada, güvenli bireyler, olumlu benlik algısını; kendisinin sevmeye değer olduğunu, diğerlerinin güvenilebilir, desteğini esirgemeyen, olası bir durumda ulaşılabilen ve iyi niyet sahibi olduklarına dair pozitif beklentileriyle birleştirirler. Bu özellikler, güvenli bireylerin hem başkalarıyla kolayca iletişim kurmasını sağlar, hem de bireyin özgür kalmasını sağlar. Diğerleriyle duygusal olarak kolay yakınlaşır; diğerlerine bağlı olmaktan, yalnızlıktan ve diğerlerinin onu reddetmesinden dolayı rahatsızlık duymaz. Bu stile sahip bireyler, kendisinin sevmeye değer olduğunu, başkalarının da genel olarak kabul edici ve destekleyici olarak düşünürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

**Saplantılı Bağlanma:** Saplantılı bağlanma stili olumsuz benlik modelinin, olumlu başkaları modeli ile birleşimi olarak tanımlamaktadır. Diğer insanların olumlu değerlendirilmesiyle birlikte bir değersizlik (sevgisizlik) duygusunu göstermektedir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler, ilişkilerinde yeterli ve değerli olmak için çaba göstermektedirler. Bu stile sahip bireyler kendileri hakkında olumsuz bir benlik şemasına sahiptirler ayrıca kendilerini değersiz hissetme ya da sevmeye layık görmeme duygusu ile diğerlerine dair olumlu değerlendirmeleri yansıtırlar. Bundan dolayı saplantılı bağlanan bireyler yakın ilişkilerinde söylemlerini onaylatmaya ya da kanıt sunmaya meyillidirler. Bu bireylerin sürekli yaşadıkları ilişkilerini takıntı haline getirmeleriyle birlikte gerçeklik algısı barındırmayan beklentiler içerisine girerler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

**Korkulu Bağlanma:** Korkulu bağlanma stilini olumsuz benlik modeli ile olumsuz başkaları modelinin birleşimi olarak tanımlamaktadır. Diğer insanların güvenilmez ve reddeden insanlar olacağı düşüncesi ile kendisinin sevmeme duygusunu göstermektedir. Bununla birlikte kendisini değersiz hissetmesi ve diğerlerine güvenilmemesi gerektiği ve reddeden taraf olduklarına dair düşüncelerini yansıtırlar. Yakın ilişkiler kurmak istemesine rağmen,

diğerleriyle yakınlaşmaktan rahatsızdır ve diğerlerine güvenmez ve bağımlı olmada problem yaşar. Diğerlerine yakınlaştığında incinmekten korkar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

**Kayıtsız Bağlanma:** Kayıtsız bağlanma ise kişinin kendisine verdiği değer ile diğerlerinin olumsuz davranışlarının karışımı olarak açıklanır. Bu tarzda bağlanma stiline sahip olanlar için özgürlükleri çok büyük önem arz eder ve diğerlerine duyulan ihtiyacı ve ikili ilişkilerin gerekli olduğu düşüncesine karşı çıkarlar. Ayrıca, bu kişiler yakın ilişkilerden kaçınarak, özerklik ve incinmeme duygularını koruyarak hayal kırıklığına karşı korumaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bartholomew'e (1990) göre kayıtsız kişiler yakınlık duygusundan yoksun kalma pahasına özerklik duygusuna özsaygıya sahip olma pahasına kendilerini yakınlık duygusundan yoksun bırakırlar (Sümer, 2006).

### **Ergenlerde Bağlanma Bozuklukları**

Son yıllarda ergenlerde gözlemlenen sinirlilik hali, dramatik bir biçimde artış göstermektedir. Ergenlerde gözlenen bu agresyon genelde tehlikeli antisosyal davranış gösterme, zarar veren davranışları engelleyememe belirtileri ile ortaya çıkan, dürtü denetim bozuklukları şeklinde gözlenmektedir (Waters ve ark., 2000). Bu agresyon, çocuğun bağlanma sürecinde ebeveynlerin çocuğa karşı çekingen tavırlar sergilemesi ya da ebeveyn tarafından çocuğun reddedilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır (Delen, 2003).

Tepkisel bağlanma bozuklukları, ergenlerde diğer rahatsızlıklarla birlikte bulunabilmektedir. Ciddi bağlanma sorunları, yeme içme problemleri, aşırı kilo kaybı, istenmeyen saldırgan davranışlar veya kendini geri çekme ve sosyal izolasyon, sürekli reddedilme korkusu ve stres altında hissetme, takıntılı düşüncelerin artması, ümitsizlik, kızgınlık şeklinde kendini gösterebilmektedir (Erdoğan, 2013). Tepkisel bağlanma bozukluğunun sebepleri arasında genetik yatkınlık, gebelikte annenin yaşadığı ambivalans, travmatik doğum öncesi deneyimler, gebelikte alkol kullanımı, doğum travması, seksüel ya da fiziksel istismar veya ihmal, çocukluk döneminde anneden aniden ayrılma, annede kronik depresyon olarak değerlendirilebilir (Lapsley ve ark., 2000).

Mikulincer (1991)'e göre ergenlerin depresif yapısının, bireyin benlik algısına yönelik olumsuz düşünceleri, başkalarının kendisini sevmediği, diğerlerine güvenilmeyeceğine ilişkin düşünceleri ve bağlanma süreci ile bağlantısı vardır. Depresyonda gözlenen incinebilirliğin altında güvensiz bağlanma yatar (Akdağ, 2011). Erken ergenlik döneminde kişinin yaşadığı

karamsarlık, genellikle ergen ilişkilerinin değişiminden kaynaklanır. Bu ara dönemlerde ergenler ailelerinin dışında bir hayatlarının olması için çaba sarf ederler. Kaçınan ergenlerde korkulu bağlanma daha fazla gözlenmektedir. Bu bireyler genellikle yardıma ihtiyaç duyan, depresyona meyilli bir yapıya sahiptirler (Deniz, 2006).

### **İçsel Çalışan Modeller**

Bowlby (1973)'e göre, insanın içsel çalışan modeller sosyal çevre ile kurulan ilişkiler yoluyla geliştirilir. Bu modeller, bireyin diğer diğer önemli kişilere bağlanma stilleri ( güvenli, korkulu, kayıtsız, saplantılı) ve süreçlerinin nasıl olacağını belirlemekte ve bunun yanı sıra sonraki yıllarında etkili olabilecek bir yapı ortaya koyabilmektedir. Güvenli bağlanma ilişkisinin olduğu durumlarda çocuk, stres yaratan koşulda dahi güvenlik duygusunu koruyabilir. Bunun için çocuğun bakıcısının tutarlı, duyarlı ve her aradığında ulaşabileceği biri olması gerekir. Bakıcının böyle biri olmadığı durumlarda çocuk kaygılı bağlanma stilleri geliştirebilir (Palti, 2012).

Bowlby'nin kavramlaştırdığı çocukların kendileriyle ve diğerleriyle olan içsel çalışan modelleri daha sonra pek çok araştırmaya konu olmuş ve sınanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; ebeveynleriyle sıcak ve tutarlı deneyimleri olan yani güvenli bağlanma stilleri olan çocuklar, hem sevilir, iyi huylu, yetenekli olma gibi kendi benliklerine ilişkin olumlu içsel çalışan modeller geliştirirler, hem de başkalarına ilişkin güvenilir, iyi niyetli olma gibi olumlu zihinsel temsiller geliştirmektedirler. Buna karşılık anne babalarıyla soğuk, reddedici deneyimleri olan çocuklar, başkalarına ilişkin güvenilmez, soğuk, mesafeli gibi olumsuz zihinsel temsiller geliştirmişlerdir. Yine pek çok araştırmaya göre çocukların bağlanma figürleriyle ilgili bu modelleri, yetişkinlik dönemindeki kişilerarası ilişkilerinde prototip olarak kullandıkları ve bu prototipler doğrultusunda ilişkilerini yapılandıkları belirtilmektedir (Eşer, 2005).

Bretherton ve Munholland (1999)' a göre içsel çalışan modeller Bowlby'nin kuramının temelini oluşturur. Bağlanma kuramına göre çocuklar bakıcılarıyla olan ilişkilerini içselleştirerek kendileri ve diğer insanlar hakkında içsel çalışan modeller geliştirirler. Erken yaşlardaki bağlanma yaşantıları temelinde oluşan içsel çalışan modeller hem kişinin kendisine yönelik beklenti ve inanç duygularını, özellikle de özsaygısını hem de başkalarına duyulan güven ve sosyal ilişkilerde hissedilen rahatlık düzeylerini etkilemektedir. İçsel çalışan modellerin en önemli noktası, bireyin diğer insanlara tutumlarını tahmin etmesi ve davranışını ona göre planlamasıdır. İçsel çalışan modeller bireylerin yeni durumlarda, durumu tekrarda

değerlendirmeye gerek kalmadan, nasıl davranacaklarına karar vermelerini sağlayan bağlanma sisteminin bir parçasıdır (Eken,2010).

Rothard ve Shaver (1994)' a göre içsel çalışan modeller tekrarlanan, bağlanmayla alakalı deneyimlerin yan ürünleri olarak tanımlanabilir. Çalışan modeller; benlik, bağlanma figürleri ve bağlanma ilişkileriyle alakalı edinilmiş bilgilerdir. Bu zihinsel temsiller, erken çocukluk döneminde esnek ve çevreye göre değişebilirken, tekrar deneyimler sonucunda sabitlenir ve değişime direnç gösterirler. Bu model Piaget' nin özümseme ve bağdaştırma kavramlarıyla da paralellik göstermektedir. Erken gelişim dönemi boyunca içsel çalışan modeller; bağlanma figürleri, çevre ve benlik ile alakalı yeni bilgileri var olan bilgileri ile bağdaştırma (kendilerini bu bilgiler doğrultusunda şekillendirme) yönelimi gösterirken; bu modeller bir kez tam anlamıyla oturduktan sonra, çocuk yeni bilgileri var olan bilgisine uydurma eğilimi gösterir. Hatta bilgileri, kendi şemasına uydurabilmek için bozabilir (Saymaz, 2003).

Erken yaşlarda bağlanma figürleriyle ya da birincil bakıcılarla kurulan ilişkiler, hayatın daha sonraki yıllarında kurulacak olan yakın ilişkilerde ve kişinin kendini desteklemesinde önemli role sahiptir. Çocukların erken dönemde kazandıkları bu ilişki örüntüsü, kişinin; yakın ilişkilerin nasıl kurulması gerektiği, nasıl devam ettirilmesi gerektiği konusunda temel oluşturur. Bilinçli farkındalık etkisinde olmaksızın çalışan ve bu sebeple değişime direnç gösteren bu zihinsel temsilleri Bowlby 'içsel çalışan modeller' olarak adlandırmaktadır. Benlik modeli, bireyin ilişki içerisinde üstlendiği role dair beklentiyi şekillendirirken; diğerleri modeli gelecekte kurulacak olan ilişki açısından önemlidir çünkü başkalarının davranışları ile ilgili temel değerlendirme ve inançları yapılandırır (Eken, 2010).

Kendiliğinden gelişen ve bağlanma figürüyle yaşanan yakın ilişkiler, bağlanma kuramının özünü oluşturan içsel çalışan modellerin gelişimine temel oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, bağlanma figürünün çocuğun güvenlik, yakınlık ve diğer ihtiyaçlarına karşılık gösterdiği duyarlılık sonucunda çocuk kendisi, diğerleri ve dış dünya ile ilgili zihinsel temsiller oluşturmaya başlar. Zihinsel temsiller, bakıcı çocuk ilişkilerini şekillendirdiği gibi daha sonra yaşanacak olan ilişkiler ve psikolojik fonksiyonlardaki bozulma konusunda etkilidir (Richters ve Waters, 1991; Eken, 2010).

İhtiyacı olduğunda bağlanma figüründen istediği desteği alabilen çocuk, bakıcısının ulaşılabilir, güvenilir, destekleyici; kendisinin de bakıma değer ve sevilen biri olduğuna dair zihinsel temsiller oluşturur. Güvenli ilişki, bireyin kendisini güvenli temelde hissetmesini sağlar ve ‘olumlu içsel çalışan modellerin’ oluşmasına diğer bir ifadeyle içe alınanların olumlu olmasına; güvensiz bağlanma ilişkisi de ‘olumsuz içsel çalışan modellerin’ yani içe alınanların olumsuz olmasıyla sonuçlanır (Weiss ve Mirkin, 2005). Şema olarak adlandırılan bu yapılar, sonraki bilginin işlenmesinde çerçeve oluştururlar. Bu şemalar bireyin kendisi, diğerleri ve dış dünyaya ilişkin varsayımlarını içermektedir. Geçmiş deneyimleri koruyan zihinsel temsiller, anlamlı yeni ilişkilerde yeniden düzenlenerek tekrar aktif hale gelmektedir. Başlangıçta katı olmayan bu temsiller, yaşanan benzer etkileşimlerde esnekliğini kaybederek değişime direnç gösterirler. Özellikle bağlanma figürü ile kurulan ilişkiler genel olarak olumsuz ise içsel çalışan modeller esnekliğini görece olarak kaybederler ve değişime yüksek düzeyde direnç gösterirler (Çubuk, 2011).

Bağlanma kuramının psikodinamik tarafı ise, erken yaşlarda bağlanma figürü ya da birincil bakım veren ile kurulan ilişkinin niteliğinin hayatın sonraki yıllarında kuracağı yakın ilişkiler için bir temel oluşturduğu savına dayanmaktadır (Bowlby, 1973; Kılıç,2007). Bu dönemde annenin rolü çok önemlidir. Anne içgüdüleri ile bebeğin ihtiyaçlarını karşılar. Bu ihtiyaçlar karşılanırken farkında olmaksızın bebekle ortak bir düzen geliştirirler. Bu düzen sayesinde bebek, fizyolojik dengesini belli sınırlar içerisinde koruyabilir. İhtiyaçları anında ve tutarlı bir şekilde karşılanan bebek dış dünyaya karşı güven duygusu oluşturmaya başlar. Oral dönemin başarılı bir şekilde tamamlanması durumunda bebekler diğer insanlarla iletişime geçmeyi ve olumlu ilişkiler kurmayı başarırlar. Böylelikle pozitif ilişkiler içerisine girmeye başlarlar (Geçtan,1996; Kılıç, 2007).

Psikanalitik bir yönünün olmasıyla birlikte kuramı, kişilerarası ilişkileri açıklamayla ilgili diğer psikanalitik kuramlardan (örneğin, Nesne İlişkileri Kuramı ve Sullivan’ın Kişilerarası İlişkiler Kuramı) ayıran bazı özelliklere sahiptir. Bu özelliklerin birincisi; bağlanma kuramında patolojiden ziyade zihinsel sağlık dikkat çekmektedir. Diğerisi ise, bakım veren ile olan yaşantının beklentileri de kapsayan ‘içsel’ yönleri ile değil ‘gerçek’ yaşantıyla ve buna dair zihinsel temsillerle ilgilenmektedir. Üçüncüsü ise; bu kuramın test edilebilir varsayımları sunması ve bunların çok sayıda gözleme dayalı bulgularla desteklenmesidir (Güngör, 2000; Kılıç, 2007).

Sullivan, kişiliğin ilişkiler içinde geliştiği ve ilişkileri dışlayarak kişiliğin gelişmesinden sz etmenin anlamının olmadığını belirtmesi (Erwin ve Mahler 1993) ve çalışmalarında insanın çocukluk yıllarında annesiyle ortak yaşam ilişkisi olduğunu göstermesi ile bağlanma kuramını etkilemiştir. İlk dönemlerdeki gelişim evresini başarıyla tamamlayan bebek, tutarlı benlik algısını oluşturur. Tutarlı benlik algısı bireyin düzenli gelişmesi ve kendisini gerçek bir şekilde algılaması için yardımcı olur. Mahler bu durumu psikolojik doyum olarak adlandırmaktadır. Bu gelişim evrelerinden biri başarılı bir şekilde tamamlanmadığı takdirde kişi bağımlı ilişkiler kurmaya eğilim kazanır, tek başına kalmayı ve kendisi ile diğerleri arasında farklılık yaratmayı başaramaz (Fenell ve Weinhold, 1989; Kılıç, 2007).

Mahler (1975), ocuğun anneyle ortak yaşamsal ilişkiden ayrılması gerektiğini kuramsallaştırırken, Stern (1985) ocuğun anneyi bilişsel olarak doğumdan itibaren ayrı görmeye programlanmış olduğunu savunur. Stern, ocuğun annenin başlangıçtan itibaren ayrı olduğunu idrak ettiğini vurgular ancak duygusal ayrılma konusunda bu kadar net değildir. Annenin çocuğu nasıl gördüğünün ve ocuk hakkında nasıl düşündüğünün bu konuda önemli olduğunu ileri sürer. Bowlby ise, çocuğun doğumda anneye hiçbir bağlılığının olmadığını, ilk 10 ayda bu bağı kurduğunu ne srmştir (ubuk, 2011).

### 2.3. Benlik Saygısı

Benlik algısı, bireyin kendisi ile ilgili bildiği, diğerlerinin bireye dair düşüncelerinden bireye yansıyan ve bireyin kendisine yönelik değerlendirmelerinden oluşur. Bazen bu bilgileri ve değerlendirmeleri çevre bize hazır bir şekilde sunar. Benlik kavramı oluşurken, diğerlerinin bireye yansıttığı özellik, bireyin kendine yönelik gözlemleri kadar etkilidir. Bireyin kendisiyle ilgili ilgili söylenenler, benliği için bir parçadır (Cüceloğlu,1997).

Özsaygı: Kişinin kendisine yönelik olumlu veya olumsuz tutumlarıdır (Rosenberg, 1985).

Benlik kavramı ise, bireyin kendisine ilişkin bilinçli algılarından oluşmaktadır. Bireyin kendisine ilişkin algıları ‘ben zekiyim’, ‘ben çekiciyim’ gibi kişisel; ‘insanlar benim iyi biri olduğumu düşünüyor’ gibi sosyal ve ‘çok başarılı olmak istiyorum’ gibi idealler ile ilgili olabilir. Benlik kavramımız, diğer insanlarla etkileşimde bulunduğumuzda bize ait olan ile bizim dışımızda kalanı ayırt eden bir alan gibidir. Birey ‘ben çok çalışkanım’, ‘ben iyi bir insanım’, ‘ben işimi seviyorum’, ‘ben gürültüden hoşlanmam’ dediğinde kendini, içinde bulunduğu toplumun ya da grubun içinde konumlandırmış olabilir. Benlik kavramıyla birey kendini onun dışında kalan bireylerden ayırır ve kendine özel bir alan oluşturur. Birey oluşturduğu alanı korumak, geliştirmek ve sosyal etkileşim içinde konumlandırmak için çok fazla çaba sarf eder (Cüceloğlu, 1997).

Harter (1983)’a göre benlik saygısını geliştirmek için sosyal karşılaştırma ve yansıtılmış değerlendirmeler kaynak olarak kullanılmaktadır. Öncü (1992)’ye göre yapılan araştırmaların, ergenin kendi değerinin farkına varabilmesi için kendisini akranları ile karşılaştırdığını ve bu karşılaştırmaların da 6-7 yaş civarında başlayan gelişimsel bir durum olduğunu ve ergenlik dönemi süresince bu artmanın daha sık olduğunu göstermektedir. Ergen psikolojisinin gelişiminde, aile içi iletişim ve etkileşim düzeyi son derece önemlidir. Yetkeci aile tipleri, genel olarak ergeni, sahip olunması gereken bir "çocuk" kimliğiyle algılarken; genel olarak demokratik ailelerde gözlemlenebilecek ana baba tutumları, ergeni bir birey olarak kabul edip, büyümekte ve gelişmekte olan potansiyel kimliği olan birisi olarak algılamaya çalışırlar. Ergenlik dönemindeki bireyin; yanlışlarını ve doğrularını, sorumluluk alanının ve birey olma özelliğinin doğal bir sonucu olarak görürler (Dilek, 2007).

Benlik saygısı kazanımında; anne-baba, özdeşim kurma modelidir. Çocuk 8 yaşına kadar olgunluğa ulaşamaz, bu nedenle kendisinin bir benliği olduğunu kavrayamamaktadır.

Yani çocukluğun orta dönemine kadar, kendi benliğinden söz edememektedir. Bu dönemden sonra bile (bilişsel ve kişilik kavramı teorilerine göre) çocuk yetişkinliğe ulaşmadan tamamen kişisel bir bilince, kendisini yansıtmaya, buna bağlı olarak da davranışlarını değiştirme kapasitesine henüz erişememektedir. Bu durum çocuğun kendisi hakkında bir şeyler öğrenmediğini göstermemektedir (Dilek, 2007). Benlik kavramı, kişinin çevresi ile olan yaşantısını algılama biçimlerine göre oluşan dinamik bir süreçtir. Yaşantılarının algılanma biçimleri, diğer bireyler tarafından pozitif anlanma değerlendirilmesi ve onaylanması ihtiyacından ciddi bir şekilde etkilenmektedir. Özellikle kendisini yakın hissettiği bireylerin davranışları onlar için ciddi bir öneme sahiptir. Bu bağlamda kendisini memnun etmesi ya da hayal kırıklığına uğraması sonucunda birey, kendine değer verme duygusu geliştirir. Bu duygu, diğer bireylerin kendisini değerlendirmeleri sonucu, öğrenilerek geliştirilir, oluştuktan sonra, artık diğer bireylerin kendini nasıl değerlendirdiğinden bağımsız olarak varlığını sürdürmekte ve organizmanın tüm davranışını etkilemektedir. (Temel ve Aksoy, 2001).

Benlik kavramı, ergenlik ve ilk yetişkinlik için önemli olmakla birlikte gelişimini hayat boyunca devam ettirir (Yiğit, 2008). Başka bireylerle etkileşimimizden ya da kendi duygularımız, düşüncelerimiz ve iç diyalogumuzdan ortaya çıkmaktadır. Düzen ve sevgi ile ebeveynlerden, uyumlu davranış baskısı ile akranlarından ve birçok olaydan etkilenir. Her şeyin yolunda gitmesi durumunda, parçaların birleşmesi ile bütüncü bir benlik kavramı oluşur. Bununla birlikte bireyin ruh ve beden sağlığı, diğerleriyle ilişkisi, akademik başarısı ve mesleki tercihlerini etkileyebilir (Temel ve Aksoy, 2001).

Kulaksızoğlu (1998)'na göre benlik, bireyin kendi kişiliğini algılayış biçimi, bireysel özelliklerini, yeteneklerini, değer yargılarını, ideallerini kapsayan kanıları içermektedir. Rogers benlik kavramının tanımında bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerine ait algılarına da vurgu yapmakla birlikte, kendisini algılamasını ve bütün bu algılarına verilen değerlerinin benlik kavramını içerdiğini belirtmektedir. Benlik bireyin kendini algılamasını ifade eder ve bu algılar bireyin çevresindeki kişilerin kendisine yönelttiği görüşlerin kendisi tarafından değerlendirilmesinden de etkilenir. Benlik, ergenin kim olduğu konusundaki düşüncelerinin ve kendi hakkındaki değerlendirmelerinin tümüdür. Bireyin kendisi hakkındaki değerlendirmeleri gerçek benliğini oluşturur. Benlik, bireyin kendine bakışından oluşmakta ve bireyin davranışını tespit eden değerlerin, amaçların ve ideallerin bir organizasyonu olarak da tanımlanmaktadır. Benlik, psikolojik bakımdan bireyin çevresini algılamasında, değerlendirmesinde, yapılandırmasında ve çevresine tepkide bulunmasında en önemli dayanaktır (Özmen, 2007).

Cevher ve Buluş (2007) psikoanalitik kuramın kurucusu olan Freud’a göre benlik egonun içerisinde yer almakta ve kişinin kendisi ile ilgili farkındalığını yansıtmaktadır. Horney ise benlik kavramına başka bir bakış açısı getirmiş ve benliği iki boyutta incelemiştir:

(a) gerçek benlik

(b) ideal benlik

Horney’e göre normal olarak atfedilen insanların sahip oldukları benlik, gerçek benliktir ve bu benlik hem pozitif hem de negatif özelliklere sahiptir. Bu kişiler yaşantılarında deneyimledikleri olaylar sonucunda benliklerinde değişiklikler yaşarlar, bir diğer deyiş ile bu bireylerin gerçek benlikleri esnek yapıya sahiptir. Öte yandan nevrotik olarak nitelendirilen bireyler idealize edilmiş bir benliğe sahiplerdir ve bu benlik değişim göstermeyen oldukça katı bir yapıya sahiptir. Kişi kafasında canlandığı ideal benliğe ulaşmak için uğraşmaktadır ve başarısızlık durumunda kendilerine olan güvenleri düşüş göstermektedir (Yılmaz, 2009).

Benlik; “Ben neyim? Ben ne yapabilirim? Benim için hayatta ne değerlidir? Hayattan ne istiyorum?” sorularının cevaplarını içermektedir (Başal ve ark., 2010). Wells ve Marwell (1976)’a göre Adler, Horney, ve Fromm gibi Freud kuramlarından etkilenen araştırmacılar, benliğin dinamik ve belirgin anlamlar veren bir yapısının olduğunu belirterek üstünlük çabası, kendini gerçekleştirme ve kendini tamamlama gibi kavramlar üzerine yoğunlaşarak benliği incelemişlerdir. Carl Gustav Jung ise, benliği kişiliğin bir bütünü olarak görmüştür; sürekliliğini ve dengesini sağlayan unsurun ise benlik olduğunu ifade etmiştir (Yılmaz, 2011).

Rosenberg (1989) bu süreci açıklarken, davranışçı paradigmanın Amerikan psikolojisinde 1913’ te ortaya çıkmasının önemli olduğunu belirtmektedir. Çünkü davranışçı yaklaşım, psikolojik çalışmaların bireyin bilinç düzeyini dikkate almadan, davranışların objektif olarak gözlemlenmesi yolu ile yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu yaklaşım, psikoloji alanında benlik kavramının uzunca bir dönem araştırma konusu olmasını engellemiştir (Yılmaz, 2011).

Rosenberg (1989) benliği mevcut benlik, arzu edilen benlik ve sunulan benlik olmak üzere üç alanda değerlendirmiştir (Karaboğa, 2011). Kişinin kendisini nasıl gördüğüne mevcut benlik; nasıl görmek istediğine ise arzu edilen benlik denir. Kişinin kendisini diğer insanlara nasıl göstermek istediğine ise sunulan benliktir. Benlik saygısının yüksek olmasının koşullarından biri de, sahip olunan benliğin, hayal edilen benliğe yakınlığıdır (Köknel, 2001).

Köknel (2001) benlik ve ilişkili bazı kavramları şu şekilde açıklamıştır: Benlik (ego), kişiliğin çevreye yansıtılmayan gizli yanıdır; bireyin kendisini tanınması ve değerlendirmesi kişiliğe dair özelliklerin tamamıdır. Kişiliğin temel basamağı olan benlik, bireysel farklılığı ve özelliği oluşturur. Benlik gelişmesi doğuştan başlar, hatta kalıtımla kuşaktan kuşağa aktarılan özellikler göz önüne alınırsa, spermin yumurtayı dölediği anda başladığı söylenebilir. Benlik, alt benlik üzerinde gelişmeye başlar, üst benliğin gelişmesiyle biçimlenir. Altbenlik (id), kalıtsal olmasının yanı sıra, doğumla birlikte kazanılan; bedensel kaynaklı içgüdü ve dürtüyü içermektedir. Alt benlik, ruhsal yapının güç ve enerji kaynağı olmakla birlikte, ilk ve ilkel bölümdür (Köknel, 2001).

Alt benliğin temelleri üzerine oturtulan benlik; yapısı, gelişimini ve olgunlaşmayı bu sayede sağlar. Alt benlik, kendi niteliği ve özelliği içerisinde, içgüdü ve dürtüden kaynaklanıp gerilimin haza ulaşmasını sağlayan davranışı başlatır. Bunların tetiğini çeker. Alt benlik, dış dünya ve gerçek ile bağlantılı değildir. Çalışmasını ve işlevini bilinç dışında sürdürür.. Davranışların oluşmasında gerçeklik ilkesine uygun kurallar bulunmaz. Alt benlik dolayısıyla ortaya çıkan davranışlar haz ilkesi ile uygunluk gösterir. Hiçbir kurala bağlı olmamakla birlikte, mekân ve zaman önemli değildir. Birbiriyle çatışan karşıt davranışlar, tutumlar, eylemler, eğilimler bulunabilir (Özşaker, 2008).

Üst benlik (süperego), kişiliğin ruhsal yapısını değer, ilke, kural, yargı birikimini ve düzenini oluşturmaktadır. Bireyin hayatı boyunca kabul ettiği değer yargılarının tümü üst benliğin yapısında yer alır. Üst benlik, günlük yaşama günahkâr ve suçlu hissetme duygusu ile yansır. Bu duyguların; ağırlık, derinlik, şiddet ve süresi, üst benlikte baskı, denetleme, engelleme, erteleme, yasaklama işlevine bağlı davranışların ortaya çıkmasında etkilidir (Köknel, 2001).

James (1948) göre benliğin, bireyin kendisinin de sayabileceği unsurlardan oluşmaktadır. Bu unsurlar; bireyin vücudu, özelliği, yeteneği, sahip oldukları, arkadaşları ve ailesidir. Benlik ‘ bilen ve bilinen’ olmak üzere 2 boyutta düşünülmelidir. Yazara göre bilinen benlik; maddi, sosyal ve manevi olmak üzere üçe ayrılır (Yavuzer, 1993):

**Maddi Benlik:** Bireyin fiziksel özelliklerini, kıyafetlerini, nasıl görüldüğünü, evini ve ailesini kapsar.

**Sosyal Benlik:** Bireyin çalıştığı iş, sahip olduğu statü, çevresinin verdiği onay gibi sosyal olarak bilinen özelliklerdir.

Manevi Benlik: Kişinin farkında olduğu duyguları, ahlaki ve etik değeri ya da sahip olduğu manevi yöndür. James’e göre benlik bu üç öğeden oluşur.

Benlik kavramı, bireyin kendisine ilişkin doğru bulduğu dinamik ve karmaşık inançların tümüdür. Benlik kavramı bireyin kendisiyle ilgili kafasındaki görünümüdür (Yavuzer, 1993).

Kişinin, kim olduğuna dair fikir sahibi olmasıyla birlikte, kim olduğuna dair belirli birtakım duygulara da sahiptir. Buna dayanarak benlik saygısı kişinin benliğini beğenme ve değerli bulma derecesi olarak tanımlanabilmektedir. Rosenberg (1967)'e göre bireyler bütün nesnelere karşı bir tutuma sahip oldukları gibi kendi benliklerine karşı da bir tutuma sahiptirler. Kişinin kendisine karşı olumlu ve olumsuz tutumlarının toplamından oluşan benlik saygısı sosyal yeterlilik, kişisel değer ve beden algısının bileşiminden oluşmaktadır. Bu özellikler her birey için farklı öneme sahiptir. Benlik hakkında bir yargıya varmak için kişinin özelliklerini gerçekte nasıl değerlendirdiğini belirlemek gerekir. Rosenberg (1965)'e göre benlik saygısı bireyin benliği ile ilgili sahip olduğu düşünceleri, duyguları ve inançları içermektedir. Başka bir deyiş ile benlik saygısı, sahip olunan benlikten bireyin ne kadar memnun olduğu anlamına gelmektedir. Literatürde ise benlik saygısı kavramı ‘öz değer, kendilik algılayışı, benlik tasarımı, öz kavramı, kendine güven duygusu’ terimleri ile de yer alabilmektedir. Ergenlik döneminde genç, kendinin nasıl biri olduğu, neye benzediği, kendisi hakkında neler hissettiği sorularıyla yoğun bir biçimde meşgul olmaktadır. Bunlara yanıt ararken de benlik algılarını kullanır. İçsel faktörlerin yanı sıra çevresel faktörlerin de etkisiyle gelişen benlik imgeleri ergenin kendi kendisine yaklaşım biçimlerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır. Bu yaklaşım biçiminin yönü, yani kendini değerli ya da değersiz görmesi, benlik saygısını belirler. Benlik saygısı ergenin ilerideki yaşamında düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını belirleyen öznel yaşamının, bir başka deyişle kimliğinin çekirdeğini oluşturur. Rosenberg, bu anlamda bütüncül bir benlik saygısı görüşüne sahiptir. Yani benlik saygısı tek boyutlu olmaktan çok bileşenlere sahiptir; bunlar sosyal yeterlilik, kişisel değer, görünüş hissidir. Kişinin kendisini değerlendirirken olumlu bir tutum ile ele alması, yüksek benlik saygısına sahip olmasını da beraberinde getireceğini vurgulamaktadır (İşleroğlu, 2012).

Mruk (2006)’ a göre insancı yaklaşımda benlik saygısı temel bir ihtiyaç olarak değerlendirilir, gelişim süreci ve davranışların şekillenmesinde önemli rol oynar. Rogers (1965)’a göre benlik saygısı, sağlıklı ve etkili yaşam ve davranışların göstergesi olan kendini kabul ile ilişkilendirilmektedir. Plummer (2007) gelişim evresinde koşul sunulmaksızın kabul

görmeyen kişiler, benlik saygısını diğerleri tarafından onaylanma ihtiyacı hissetmektedirler ve bundan dolayı gelişimde duraksamalar yaşarlar (Kurtyılmaz, 2011).

Roland ve Marshall (2003); James'ın, psikoloji literatüründe benlik saygısı kavramı üzerinde araştırma yapmış ve kavramı tanımlamış olan ilk araştırmacı olarak kabul edilmektedir. James (1948)'e göre benlik saygısı kişinin sergilemiş olduğu performans sonucunda ortaya koyduğu davranışı değerlendirmesi ile şekillenmektedir. Bu görüşe göre eğer kişi performansını başarılı olarak değerlendiriyor ise benlik saygısı da yüksek olacaktır. Chrzanowski (1981)'ye göre benlik saygısı, kişinin yetenek ve güçlerini en etkili biçimde değerlendirmesinin bir sonucu olduğunu, benlik saygısının yapısında kişiye özgü onur, kişinin özünü kabullenmesi ve kabul edilebilirlik duygusu gibi birtakım insani değerlerin bulunduğunu belirtir. Önemli bir başka konunun da bireyin kişisel gereksinimlerinin farkında olması ve bunları tatmin etmenin özgürlüğüne sahip olması olduğunu ileri sürmektedir. Chrzanowski'ye göre zekâ, görünüm, beden yapısı gibi bireyin sahip olduğu doğal özellikler benlik saygısını yaratan niteliklerdir. Yaşam deneyimi, kültür, toplum, aile ve çevresel faktörler de bu kavramın yapılanmasında rol oynamaktadır (İşleroğlu, 2012).

Steinberg (2007)'e göre benlik saygısı bireylerin kendilerine yönelik duygular geliştirme biçimi olarak tanımlanmıştır. Eğer kişi ulaşmak istediği hedefe yakınsa yüksek benlik saygısı vardır. Kişinin gerçek ve ideal benliği arasındaki ilişki önemlidir. Çünkü ideal benliğe ulaşmada yaşanılacak olası bir başarısızlık ciddi boyutlarda olumsuz sonuçlara neden olabilir. Düşük benlik saygısı beslenme bozuklukları, kaygı, depresyon ve ergenlerde çete üyeliği gibi olumsuz sonuçlar da doğurabilir (İşleroğlu, 2012).

Bordens (2002)'e göre benlik saygısı ile ilgili diğer yaklaşım ise bilişsel yaklaşımdır. Bilişsel yaklaşım insan davranışını ve gelişimini onların deneyimlerine bağlı olarak kavram oluşturmaları, bu kavramları hiyerarşik bir düzen içerisinde bilişsel sistemlerine yerleştirerek temsil etmeleri ile açıklamaktadır. Mruk (2006) Epstein'ın Bilişsel Yaşantısal Benlik Kuramı da insanların diğerleri ve kendilerine dair yaşantı ve bilgilerini bütünleştirerek gerçekliğe ilişkin kendi kişisel kuramlarını oluşturduğunu belirtmektedir. Bordens (2002) bireylerin kim olduklarına ilişkin bilgileri de içeren kişisel kuramlar bireylerin ihtiyaçlarını fark edip karşılamasını sağladığı için bireylerin gelişimlerini mümkün kılmaktadır. Bu yaklaşıma göre bireylerin benlik saygısı bireylerin kendileri, başkaları ve genel olarak dünya ile ilgili oluşturdukları kişisel kuramlarına göre şekillenmektedir (Kurtyılmaz, 2011).

Branden (1969)' a göre benlik saygısı, bireyin kendini tanımlarken kullandığı özelliklerin toplamı olan benlik kavramından farklıdır. Bir çocuk kendini iyi bir beyzbol oyuncusu, fen bilimine ilgili bir kişi olarak görebilir. Bütün bu özellikler kişinin benlik kavramıdır. Benlik saygısı benlik kavramında bulunan bilgilerin bir değerlendirmesidir. Var olan ve ya olmayan yetenekler, özellikler ve nitelikler hakkında objektif bir görüş olarak tanımlanmıştır. İdeal benlik ise kişinin sahip olmak istediği özelliklerin toplamıdır. Algılanan benlik ile ideal benlik uyumlu olduğunda benlik saygısı yükselecektir (Taysi, 2000).

Coopersmith (1967)'e göre; özsaygı, bireylerin sosyal, duygusal, bilişsel ve akademik yaşamlarını etkilemektedir. Sağlıklı bir kişiliğin ön koşulu olan öz saygı, kişinin toplumun etkin ve katılımcı bir üyesi olmasında önemli rol oynamaktadır. Topluma etkin bir şekilde katılım ise kişisel başarı ve mutluluğu beraberinde getirmektedir (Seyhan, 2008).

Coopersmith, benlik saygısını, bireyin kendisi hakkında devamlılığı olan birtakım değerlendirici tutumdan oluştuğunu belirtmektedir. Yörükoğlu (1986) ise bireyin benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumu olarak değerlendirmektedir. Buna göre benlik saygısı, kişinin kendini olduğundan aşağı ya da üstün görmeksizin, kendinden memnun olması ve kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevilmeye değer görmesidir. Böylece, benlik saygısı kendini olduğu gibi kabullenmeyi ve özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Dilek, 2007).

Coopersmith (1967)'de yıllar boyunca yaptığı çalışmalarda benlik saygısının gelişimini etkileyen faktörleri araştırmıştır. Coopersmith'e göre benlik saygısı oldukça karmaşık bir kavramdır, içsel ve dışsal nesneleri içerir. Benlik saygısı, bireyin kendisi ile yaptığı ve bir alışkanlık haline getirdiği değerlendirmeleridir. Benlik saygısı, kişinin kendi kendisini onaylayan ya da onaylamayan tutumlarını ifade eder. Kendisini ne derecede yeterli, önemli başarılı ve değerli bulduğunu gösterir. Kısaca benlik saygısı, kişinin kendisine karşı takındığı tavır ve tutumlardan oluşan kişisel değerlilik yargısıdır (Özşaker, 2008).

Coopersmith gerçek benlik saygısı ve savunucu benlik saygısı olmak üzere iki farklı benlik saygısından bahseder. Gerçek benlik saygısında birey kendini gerçek anlamda değerli hissederken, savunucu benlik saygısında birey kendini değersiz hissetmesine rağmen bu durumu kabullenmez. Coopersmith bireyin kendini nasıl değerlendirdiğinin önemli olduğunu vurgular. Bireyin kendini değerli ya da değersiz olarak değerlendirmesi onun yaşam kalitesini belirlemektedir. Böyle bir durumda kişinin kendini değerli olarak görmesi “gerçek” benlik

saygısı, değersiz görmesi fakat bunu kabullenmemesi ise savunucu benlik saygısından kaynaklanmaktadır. Coopersmith, benlik saygısı yüksek olan kişilerin, ilişkilerinde daha katılımcı, olayları pozitif değerlendiren, kendilerini iyi ifade eden, dünyadaki olaylar ile ilgilenen, gelecekte beklediği olan, sorunlar karşısında çözüm üretebilen, yaratıcı ve özgür bir kişilik örüntülerine sahip olduğunu belirtir (Özşaker, 2008).

Coopersmith, çocuğun benlik saygısının gelişmesi için dört temel etkenin olduğunu belirtmektedir (Özşaker, 2008):

1. Bireyin kendisi için değerli olan bireylerden kabul görme derecesi.
2. Bireyin geçmişteki başarıları ve şu anda elde ettiği statü.
3. Bireyin başarı beklentileri: Bireyin değer verdiği beklentileri gerçekleştirmesi için çalışması, benlik saygısının artmasına olanak sağlar.
4. Bireyin eleştirilere nasıl tepki verdiği: Benlik saygısının savunma yeteneği, kaygıyı azaltır ve kişisel dengeyi muhafaza etmeye yardımcı olur.

### **Yüksek ve Düşük Benlik Saygısı**

Benlik saygısı kişi ya da kültüre göre değişen göreceli ağırlıklarına göre birçok alt kategoriye sahiptir. Batı kültüründe yapılan çalışmalarda ahlak, yeterlilik, güç ve fiziksel görünüş ve kişilerarası ilişkiler hakkındaki kararlarda benlik saygısının temel kategorileri ilişkili bulunmuştur. Coopersmith (1967)'e göre benlik saygısının dört yönü 'yeterlilik, doğruluk, güçlü ve önemli olmaktır (Taysi, 2000).

Birey, sahip olduğu özellikleri, tutumları keşfetmek yoluyla ve başka bireylerin ona karşı göstermiş olduğu tutumlar ile kendisine tanımlamalar yapar. Kendisini olumlu yaftalarla donatmış bir birey olarak görüyorsa benlik saygısı yüksek; olumsuz ve çelişki arz eden algıları varsa benlik saygısı düzeyi düşüktür. Ayrıca kişinin kendisine dair yorumları ve algıları, benlik saygısı düzeyinde belirleyici etken niteliği taşımaktadır (Avşaroğlu, 2007).

Literatürde en fazla çalışma alanına sahip benlik saygısı boyutları yüksek ve düşük benlik saygısı kavramlarıdır. Yüksek benlik saygısı, bireyin kendisini değerli hissetmesi ve kendisine sahip olduğu mevcut hali ile saygı duymasıdır. Kişi kendisini değerlendirirken

yeterince iyi olduğunu düşünmeli ve hissetmelidir. Bu değerlendirmeyi yaparken kendisini diğerlerinden üstün görmeye çalışmadığını vurgulamak gereklidir. Yüksek benlik saygısının “sağlıklı” davranış ile ilişkili olduğu ve bireyin toplam benlik değerlendirmesinin son derece olumlu olmasını ifade ettiği belirtilmektedir (Taysi, 2000).

Cevher ve Buluş (2007)’a göre yapılan araştırmalar, benlik saygısı yüksek olan bireylerin, başarıma arzuları olan, kendilerine güvenme, iyimserlik, zorluklarla baş edebilme gibi olumlu psikolojik özelliklerle birlikte, kendilerini saygı görmeye ve kabul edilmeye değer, önemli, faydalı kişiler olarak algılama eğiliminde olduklarını göstermektedir. Ayrıca benlik saygısı yüksek olan bireylerin yeniliklere açık, iletişim becerileri gelişmiş, yaratıcı ve araştırmacı niteliklerinden dolayı toplumda daha aktif görevler aldıklarını göstermektedir. Benlik saygısı düşük olan bireylerin ise, insanlara güvenemeyen, karamsar, insan ilişkilerinde adaptasyon sorunu yaşayan, kendini suçlama ve utanç duygularına kapılma gibi kişilik özellikleri gösterdikleri belirtilmektedir (Yılmaz, 2009).

Yavuzer (1993) benlik saygısı yüksek olan bireylerin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır (Karaboğa, 2011):

1. Kişilerarası ilişkilerde daha toleranslı olan
2. Bağımsız davranabilen,
3. Fiziken sağlıklı daha iyi,
4. Kişilerarası iletişimleri daha fazla,
5. Hayatı daha anlamlı bulan,
6. Daha az kaygılı ve depresif olan,
7. İş hayatında özgürlüğe önem veren, yarışmaya açık ve başarılı olmayı isteyen

Baumister ve diğerleri (2003)’ne göre düşük benlik saygısı; benliğin olumsuz değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Rosenberg (1965) bireyin kendisini reddetme, kişisel tatminsizlik, kendini hor görmek ve kendine saygı göstermemek gibi olumsuz duygular içerisinde olduğunu belirtir. Düşük benlik saygısı olan bireylerde, kaygıya yönelik psikolojik belirtilerin –ellerin titremesi, sinirlilik, uykusuzluk, çarpıntı- ortaya çıktığı görülmüştür. Bireyin kendisi hakkında sabit bir benlik fikri olmaması, kaygı seviyelerini de arttırmaya

sebeptir. Ayrıca, birey kaygısını belli etmeden çevreye yanlış bir kimlik sergiler, bu durumun değersizlik duygusu ile baş etme mekanizması olduğu belirtilmektedir. Bu insanlar eleştiriye ve yetersiz değerlendirilmeye karşı oldukça duyarlıdır ve bu durumlardan çok rahatsızlık duymaktadırlar (Yılmaz (2011)).

Joseph ve diğerleri, (2003), düşük benlik saygısı olan insanların, kendilerinde pozitif geri besleme alma konusunda isteksiz oldukları ifade edilmektedir. Çünkü kendilerini pozitif geri besleme için güvenebilecekleri bir kaynak olarak görmeyecekleri, bu yüzden pozitif geri beslemeleri kabul etmede isteksiz davranabilecekleri ifade edilmektedir. Başkalarına göre harekete ederler ve başkalarını doğru bulurlar. Özellikle dışardan ve kendilerinden gelecek negatif geri beslemeyi kabul etme eğilimlerinin bulunduğu belirtilmektedir (Yılmaz, 2011).

Turan ve arkadaşları, (1993) düşük benlik saygısına sahip bireyleri, 'kendine güvensiz, kendini utanç verici bulan, değersiz ve çaresiz hisseden ve başarı ve becerileri azalmış, yaşamdan beklenti ve doyumları olmayan kişiler olarak değerlendirilirken, yüksek benlik saygısına sahip bireyleri ise; kendilerine sadece saygı duyan, kendini toplumda değerli bir kişilik olarak gören, yaşamdan doyum alan, gelecekte ümitli, iyimser ve ümitlerini gerçekleştirme oranları yüksek kişiler' olarak değerlendirilmektedir. Arıcak (1995)'e göre düşük benlik saygısına sahip bireyler ise, diğer kişilerden kendilerini geriye çeken, sosyal ortama katılmak yerine sosyal grupların gölgesinde dinlenmeyi tercih eden ve çevreye daha pasif olarak adapte olan kişilerdir. Aynı zamanda yine bu kişiler daha yüksek kaygı düzeyine, düşmanlık ve aşağılık duygusu yaşayan, utangaç, sıkılgan kişilerdir (Özşaker, 2008).

Yavuzer (2005), benlik saygısı düşük olan kişilerin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

1. Sorumluluktan, denemeden kaçınırlar.
2. Hayal kırıklığına uğradıkları takdirde yaptıkları işten vazgeçerler.
3. Kaybetme ya da başarısızlık durumlarında yalana başvururlar.
4. Sosyal olarak geri çekilirler, arkadaşları ile ilişkilerini ya kaybederler ya da azaltırlar.
5. Övgü ya da eleştirileri kabul etmekte güçlük yaşarlar.

6. Başka insanların kendisi hakkındaki düşünceleri ve yaşlılarının olumsuz davranışlarından etkilenirler

7. Evde ya aşırı derecede yardımcıdır ya da hiç yardım etmezler.

### **Ergenlik Dönemi ve Benlik Saygısı**

Benlik saygısı, ergenlik döneminde önem kazanan bir boyuttur. Bu dönemde benlik saygısının düşük olması, daha sonraki yıllarda bireyin kendi benliğini kabul etmemesine neden olabilmektedir. Bu durumda içe kapanma ya da saldırgan türde davranışlara yol açabilmektedir (Temel ve Aksoy, 2001).

Ergenlik döneminde ailenin ergenle kurduğu iletişim şekli ergenin benlik saygısı ile yakından ilişkilidir. Origlia ve Oullon (1972)' e göre bazı anne babalar ergen çocuğunun yaptığı şeyleri değersiz bulmaktadır. Ergenlerle yetişkinleri karşılaştırıp onların yeteneksiz ve az gelişmiş olduklarını belirtmektedir. Bazı anne-babalar fiziksel büyümeye bağlı uyum yokluğunu belirterek, erkene özgü gururu ve özseverliği derinden yaralamaktadır. Kimileri de ergenin aileye ekonomik bağımlılığını her fırsatta vurgulamaktadır. Bütün bu aşağılamalar, ergende yetersizlik ve yeteneksizlik duyguları yaratmaktadır. Bu duygular, gerçek bir aşağılık karmaşasında örgütlenebilmektedir. Bu görüşten hareketle, ana babaların ergene yaklaşımının benlik saygısının gelişiminde önemli rolü olduğu görülmektedir (Özmen, 2007).

Ergenlerin benlik ve benlik saygısını etkileyen pek çok değişkenin olduğu görülmektedir. Bu değişkenler: kişilik özellikleri, aile ilişkileri, benlik imajı, depresyon, yaratıcılık, duygusal ve bilişsel tepkiler, psikolojik danışma, anne-baba tutumları, medeni ve ruhsal durum, beden imajı ve benlik algısıdır. Bu etkenlerden anne-baba tutumlarının çocuğun benlik saygısı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bireye bulunduğu topluma daha sağlıklı, güçlü ve yararlı bir uyum yapmasını sağlayan benlik saygısının gelişiminde, çocuğun yetiştiği aile ortamı önemli bir yer tutar. Aile özel davranımların kazanılmasında rolü olan, övgü ve cezaların kaynaklandığı ve kullanıldığı başlıca ortamdır. Bu nedenle, anne baba-çocuk ilişkileri ve çocuk yetiştirme yöntemleri ile benlik saygısı arasında güçlü bir ilişki vardır (Temel ve Aksoy, 2001).

Haktanır ve Baran (1996), gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile anne baba tutumlarını algılamalarını inceledikleri çalışmalarında; gencin cinsiyetinin algılanan demokratik ve ilgisiz, sosyo-ekonomik düzeyin demokratik otoriter ve ilgisiz, annenin çalışma durumunun

demokratik, doğum sırası ve kardeş sayısının otoriter ve ilgisiz anne-baba tutumlarında, sosyo-ekonomik düzey ile doğum sırasının ise gencin benlik saygısında farklılık yarattığını belirtmişlerdir (Seyhan, 2008). Gencin benlik saygısı ile anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu; demokratik anne-baba tutumunun gencin yüksek özsaygıya sahip olmasına neden olurken, otoriter ve ilgisiz tutumun düşük özsaygıya yol açtığı belirtilmiştir (Sezer, 2010).

Arıca (1995) ailesel değerlendirmelerin yanı sıra ergen başkalarıyla kıyaslanmak suretiyle kendisini değerlendirmektedir. Bedensel yapısı, hareket becerisi, zihinsel kapasitesi, sosyal etkileşimi vb. sahip oldukları özellikleri emsalleriyle kıyaslamak suretiyle kendisine ait bir benlik imajı oluşturmaktadır. Bu da bireyin benlik saygısının düzeyini belirlemede oldukça önemlidir (Özmen, 2007).

Ybrandt (2008), İsveçli 277 adölesanla yaptığı çalışmada, benlik kavramı ile içsel ve dışsal problem davranışlar arasındaki ilişkiyi ve problem davranışlar üzerinde benlik kavramının etkisini araştırmıştır. İçsel ve dışsal problem davranışların birlikte görüldüğünü, içsel problem davranışlar açısından kızlarda olumsuz benlik kavramının risk faktörü olduğunu, benlik kavramının erkeklerde sadece dışsal davranışlar üzerinde direkt etkiye sahip olduğunu belirtmiş; 15 ve 16 yaşlardaki adölesanlarda, 15 yaş altındaki ve 16 yaş üzerindeki adölesanlara göre olumsuz benlik kavramının dışsal problem davranışlara neden olduğunu ifade etmiştir (Ybrandt, 2008).

Pişkin (1997) Türk ve İngiliz lise son sınıfta okuyan öğrencilerin benlik saygısını Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ile ölçmüş; İngiliz öğrencilerin benlik saygısı puanlarının, Türk öğrencilerden anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bu farkın her iki ülkede de erkek öğrenciler arasında kızlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Howard ve arkadaşları, (1999) ebeveyn-ergen uyum düzeyinin düşük olmasının, ergenin problem çözme becerilerini ve benlik saygısını azalttığını ve ergenin sıkıntı çekmesi ve şiddete karışmasıyla da ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Düşük uyum düzeyi bulunan ergenlerin, ailelerinde açık iletişimin, bağlılığın ve ebeveyn gözetiminin daha az olduğunu ifade etmişlerdir. Ergen-ebeveyn uyumunun yüksek olduğu ailelerin, güçlü aile işlevlerine sahip olduğunu ve ergenlerde psiko-sosyal uyum becerilerinin de yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Howard ve diğerleri, 1999).

Coopersmith (1967) anne baba tutumunun bireyin benlik saygısına etkisinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Benlik saygı düzeyi yüksek çocukların ailelerinin, çocuklarını kabul eden, çevreyi çocuğa göre düzenleyen, onlara özgürlük tanıyan ama bununla birlikte çocuğa uymak zorunda olduğu belli ve kesin kuralları hatırlatan, doğru davranışı ödüllendiren ve çocukların okul içi ve dışındaki beklentilerine uygun başarılar ortaya koyacağına inanan anne babalardır. Bu anne babalar çocuklarını olduğu gibi kabullenir. Benlik saygı düzeyi düşük ailelerin çocuklarının ise çocuklarını reddeden, onlara soğuk ve uzak davranan, çocuklarını beklenti ve kural belirsizliği içinde yetiştirmiş, daha çok cezalandırıcı ailelerdir. Ne zaman verileceği belirsiz bir ödül-ceza yöntemi kullanırlar. Çocukların bazı beklentilerine uyması konusunda onlara güvenmezler. Başarısızlığı ilgisiz ve soğuk bir tutumla kabullenirler. Rosenberg (1965) araştırmasında babaları ile daha yakın ilişki içinde olan gençlerin daha uzak ilişkiler içinde olanlara göre benlik saygısı bakımından üst derecede olduklarını kaydetmiştir. Kılıççı (1981) kendini kabul ile ana baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ana baba tutumunu demokratik olarak tanımlayan grubun kendini kabul puanları ortalamasının anne baba tutumunu ilgisiz, otoriter, tutarsız tanımlayan grupların ortalamalarından oldukça yüksek bulmuştur. İkizoğlu (1993)'nın yaptığı çalışmada ise anne babaların “demokratik” ve “otoriter” tutumunun öğrencilerin benlik saygısı üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucu çıkmıştır (Özmen, 2007).

## BÖLÜM III

### YÖNTEM

#### 3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma “tarama modeli” olarak tasarlanmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez” (Karasar, 2009).

#### 3.2. Evren Ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilindeki ortaokul çağı çocukları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, İstanbul ili Avrupa yakasında yaşamakta olan, rastlantısal olarak seçilen, ortaokul çağındaki 100 öğrenci oluşturmuştur.

#### 3.3.Veri Toplama Araçları

##### 3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. KBF’de katılımcıların cinsiyet, yaş, anne ve babanın eğitim durumuna ilişkin sorular gibi sosyodemografik veriler yer almıştır. KBF Ek 1’de verilmiştir.

##### 3.3.2 Coopersmith Özsaygı Envanteri (Coopersmith Self Esteem Inventory CSEI)

Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri (CBSE), 1967’de Coopersmith tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek, kişinin çeşitli alanlarda kendisi hakkındaki tutumunu değerlendirmede kullanılan bir ölçme aracıdır. Pişkin (1997), lise öğrencileri ile hem Kuder-Richardson-20 formülünü hem de testi yarılama tekniğini kullanarak envanterin uzun ve kısa formu üzerinde güvenirlik çalışması yapmıştır. Okul Kısa Formu ise ölçeğin okul formunun ilk 25 sorusundan oluşmakta ve aynı yaş grubundaki çocuklara uygulanmaktadır. Eski ölçekte bu kısım ayrı bir kitapçık halindeyken şimdi bütün sorular okul formunda toplanmıştır. Bu kısa formda yalan skalası yoktur ve alt skala puanları da ayrıştırılmamıştır; yani alt ölçekler

mevcut değildir ve envanterden tek bir puan alınmaktadır (Sezer, 2001). CSI Ek 2’de verilmiştir.

Bireylere uygulanan benlik saygısı ölçeğinin genel güvenilirliği  $\alpha=0.779$  olarak, yani oldukça güvenilir bulunmuştur.

Cronbach’s Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri (Özdamar, 2004);

$0,00 \leq \alpha < 0,40$  ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$  ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$  ise ölçek oldukça güvenilirdir.

### **3.3.3. İlişki Ölçekleri Anketi-Ergen (İÖA-E)**

Bartholomew ve Horowitz (1991) tarafından geliştirilen, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Sümer ve Güngör tarafından yapılan bu ölçek ergenlerin bağlanma stillerini ölçmek için kullanılmıştır. Ölçeklerin iç tutarlılığı 0.82’dir. Ölçek 17 maddeden oluşmakta, yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk ve benzerlerini ve bağlanma stillerini tanımlamayı amaçlamaktadır. Korkulu, kayıtsız, güvenli, saplantılı bağlanma olmak üzere 4 farklı derecede değerlendirme yapmaktadır. Ölçekteki her madde 1-7 arasında puanlanmaktadır. İÖA-E Ek 3’de verilmiştir.

Bireylere uygulanan bağlanma stilleri envanterinin alt ölçeklerinin genel güvenilirliği;

- Korkulu bağlanma ölçeğinin genel güvenilirliği  $\alpha=0.341$  olarak güvenilir bulunmamıştır.
- Kayıtsız bağlanma ölçeğinin genel güvenilirliği  $\alpha=0.414$  olarak düşük derecede güvenilir bulunmuştur.
- Güvenli bağlanma ölçeğinin genel güvenilirliği  $\alpha=0.333$  olarak güvenilir bulunmamıştır.
- Saplantılı bağlanma ölçeğinin genel güvenilirliği  $\alpha=0.475$  olarak düşük derecede güvenilir bulunmuştur.

Cronbach's Alpha Katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan değerlendirme kriteri (Özdamar, 2004);

$0,00 \leq \alpha < 0,40$  ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$  ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$  ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$  ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

- **Verilerin İstatistiksel Analizi**

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Benlik saygısı ölçeği ile ilişki ölçeği anketinin alt ölçekleri normal dağılım göstermemektedir. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı Mann Whitney-U testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplararası karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır.

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi Spearman korelasyon ile test edilmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ilişkileri aşağıdaki kriterlere göre değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006, s.116);

| <b>R</b>  |  | <b>İlişki</b> |
|-----------|--|---------------|
| 0,00-0,25 |  | Çok Zayıf     |
| 0,26-0,49 |  | Zayıf         |
| 0,50-0,69 |  | Orta          |
| 0,70-0,89 |  | Yüksek        |
| 0,90-1,00 |  | Çok Yüksek    |

Elde edilen bulgular %95 güven aralığında %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

## BÖLÜM IV

### BULGULAR

Bu bölümde, araştırma doğrultusunda örneklem grubundan toplanan verilerin çözümlenmesiyle elde edilen sonuçların tabloları, yorumları ile birlikte sunulmuştur. Örneklem grubuna uygulanan “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilen veriler grubun genel özellikleri frekans ve yüzde dağılımları şeklinde tablolaştırılmıştır.

**Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Çeşitli Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=100)**

|                                      |                              | <i>F</i> | %    |
|--------------------------------------|------------------------------|----------|------|
| <b>Cinsiyet</b>                      | Kız                          | 44       | 44.0 |
|                                      | Erkek                        | 56       | 56.0 |
| <b>Yaş</b>                           | 13 yaş ve altı               | 85       | 85.0 |
|                                      | 14 yaşında                   | 15       | 15.0 |
| <b>Annelerinin sağ olup olmadığı</b> | Sağ yaşıyor                  | 96       | 96.0 |
|                                      | Vefat etmiş                  | 4        | 4.0  |
| <b>Babalarının sağ olup olmadığı</b> | Sağ yaşıyor                  | 96       | 96.0 |
|                                      | Vefat etmiş                  | 4        | 4.0  |
| <b>Ailelerin gelir düzeyi</b>        | Gelir giderden az            | 6        | 6.0  |
|                                      | Gelir gidere denk            | 71       | 71.0 |
|                                      | Gelir giderden fazla         | 23       | 23.0 |
| <b>Kiminle yaşadıkları</b>           | Anne-baba-kardeş             | 84       | 84.0 |
|                                      | Anne-baba-kardeş+ dede, nine | 16       | 16.0 |
| <b>Kaçıncı çocuk oldukları</b>       | Birinci çocuk                | 54       | 54.0 |
|                                      | İkinci çocuk                 | 29       | 29.0 |
|                                      | Üçüncü çocuk ve üzeri        | 17       | 17.0 |
| <b>Kaç kardeşlerinin olduğu</b>      | Bir tane                     | 18       | 18.0 |
|                                      | İki tane                     | 49       | 49.0 |
|                                      | Üç tane ve üzeri             | 33       | 33.0 |

|                                                          |                           | <i>F</i> | %    |
|----------------------------------------------------------|---------------------------|----------|------|
| <b>Okul başarısı</b>                                     | Orta düzeyde başarılı     | 39       | 39.0 |
|                                                          | Başarılı                  | 36       | 36.0 |
|                                                          | Çok başarılı              | 25       | 25.0 |
| <b>Bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları</b>     | Psikiyatristten           | 1        | 1.0  |
|                                                          | Arkadaşlarından           | 25       | 25.0 |
|                                                          | Okul rehberlik biriminden | 2        | 2.0  |
|                                                          | Psikologdan               | 3        | 3.0  |
|                                                          | Aileden                   | 69       | 69.0 |
| <b>Psikolog veya psikiyatri den yardım alınma durumu</b> | Evet                      | 18       | 18.0 |
|                                                          | Hayır                     | 82       | 82.0 |
| <b>Nasıl bir yardım alındığı</b>                         | Yardım almadılar          | 82       | 82.0 |
|                                                          | Görüşme yaptı             | 15       | 15.0 |
|                                                          | Terapi gördü              | 3        | 3.0  |

Araştırma dâhilinde kişisel bilgi formunu ve anket sorularını yanıtlayan 100 bireyin 56'sı (%56.0) erkekler ve 44'ü (%44.0) kızlar oluşturmaktadır.

Bireylerin 85'i (%85.0) 13 yaş ve altında ve 15'i (%15.0) 14 yaşındadır.

Bireylerin 96'sının (%96.0) annesi sağ ve 4'ünün (%4.0) annesi vefat etmiştir.

Bireylerin 96'sının (%96.0) babası sağ ve 4'ünün (%4.0) babası vefat etmiştir.

Bireylerin 71'inin (%71.0) ailesinin geliri; gelir gidere denk gelmekte, 23'ünün (%23.0) ailesinin geliri; gelir giderden fazla ve 6'sının (%6.0) ailesinin geliri gelir giderden az olduğu görülmüştür.

Bireylerin 84'ü (%84.0) annesi, babası ile kardeşleriyle yaşamakta ve 16'sı (%16.0) annesi, babası, kardeşi, dedesi, ninesi gibi kişilerle yaşamakta olduğu görülmüştür.

Bireylerin 54'ünün (%54.0) birinci çocuk olduğu, 29'unun (%29.0) ikinci çocuk olduğu ve 17'sinin (%17.0) üçüncü çocuk ve üzerinde olduğu görülmüştür.

Bireylerin 49'unun (%49.0) iki tane kardeşi bulunmakta, 33'ünün (%33.0) üç tane kardeşi ve daha fazla olduğu ve 18'inin (%18.0) bir tane kardeşi olduğu görülmüştür.

Bireylerin 39'u (%39.0) akademik anlamda orta düzeyde başarılı, 36'sı (%36.0) akademik anlamda başarılı ve 25'i (%25.0) akademik anlamda çok başarılı olduğu görülmüştür.

Bireylerin 69'u (%69.0) bir sorun karşısında ailesinden yardım almakta olduğu, 25'i (%25.0) bir sorun karşısında arkadaşlarından yardım almakta olduğu, 3'ü (%3.0) bir sorun karşısında psikologdan yardım almakta olduğu, 2'si (%2.0) bir sorun karşısında rehber öğretmenden yardım almakta olduğu ve 1'i (%1.0) bir sorun karşısında psikiyatristten yardım almakta olduğu görülmüştür.

Bireylerin 82'si (%82.0) hayatı boyunca psikolog veya psikiyatriden yardım hiç almamış, bireylerin 15'i (%15.0) hayatı boyunca psikolog veya psikiyatriden görüşme yoluyla yardım almış ve 3'ü (%3.0) hayatı boyunca psikolog veya psikiyatriden terapi yoluyla yardım almıştır.

**Tablo.4.2. Bireylerin Bağlanma Stilleri Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı**

| <b>Ölçekler</b>                       | <b>Ort. ve SD</b> |
|---------------------------------------|-------------------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | 14.04±4.79        |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | 21.87±5.71        |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | 19.77±5.42        |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | 14.48±5.00        |

Bireylerin korkulu bağlanma alt ölçeğinin ortalaması (14.04±4.79) olduğu saptanmıştır. Bireylerin kayıtsız bağlanma alt ölçeğinin ortalaması (21.87±5.71) olduğu saptanmıştır. Bireylerin güvenli bağlanma alt ölçeğinin ortalaması (19.77±5.42) olduğu saptanmıştır. Bireylerin saplantılı bağlanma alt ölçeğinin ortalaması (14.48±5.00) olduğu saptanmıştır. **Ortalama değere baktığımızda grubun kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür.**

**Tablo.4.3. Bireylerin Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puan Ortalamalarının Gruba Göre Dağılımı**

| Ölçekler              | Ort. ve SD |
|-----------------------|------------|
| Benlik saygısı ölçeği | 17.34±4.29 |

Bireylerin benlik saygısı ölçeğinin ortalaması (17.34±4.29) olduğu saptanmıştır. **Ortalama değere baktığımızda grubun benlik saygısının orta düzeyde olduğu görülmüştür.**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde ilk olarak “Bireylerin cinsiyetleri ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.4. Bireylerin Cinsiyetleri İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Cinsiyet                              |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|---------------------------------------|---------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | Kız           | 44       | 50.23       | 2210.00     | 1220.00  | -        | .933     |
|                                       | Erkek         | 56       | 50.71       | 2840.00     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |
| <b>Cinsiyet</b>                       |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | Kız           | 44       | 51.70       | 2275.00     | 1179.00  | -        | .712     |
|                                       | Erkek         | 56       | 49.55       | 2775.00     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |
| <b>Cinsiyet</b>                       |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | Kız           | 44       | 46.85       | 2061.50     | 1071.50  | -        | .263     |
|                                       | Erkek         | 56       | 53.37       | 2988.50     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |
| <b>Cinsiyet</b>                       |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | Kız           | 44       | 52.33       | 2302.50     | 1151.50  | -        | .575     |
|                                       | Erkek         | 56       | 49.06       | 2747.50     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |

Tablo 4.4’de görüldüğü gibi; bireylerin cinsiyetleri arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=1220.00$ ,  $p=.933$ ].

Bireylerin cinsiyetleri arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=1179.00$ ,  $p=.712$ ].

Bireylerin cinsiyetleri arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=1071.50$ ,  $p=.263$ ].

Bireylerin cinsiyetleri arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=1151.50$ ,  $p=.575$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde ikinci olarak “Bireylerin cinsiyetleri ile bireylerin benlik saygı ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.5. Bireylerin Cinsiyetleri İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Cinsiyet              |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|-----------------------|---------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| Benlik saygısı ölçeği | Kız           | 44       | 43.74       | 1924.50     | 934.50   | -2.07    | .038*    |
|                       | Erkek         | 56       | 55.81       | 3125.50     |          |          |          |
|                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi; bireylerin cinsiyetleri arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır [ $U=934.50$ ,  $p=.038$ ]. **Erkeklerin kızlara oranla benlik saygısı düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.038$ ).**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde üçüncü olarak “Bireylerin yaşları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.6. Bireylerin Yaşları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Yaş                                   |                | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|---------------------------------------|----------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | 13 yaş ve altı | 85       | 51.14       | 4346.50     | 583.50   | -        | .601     |
|                                       | 14 yaşında     | 15       | 46.90       | 703.50      |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>  | 100      |             |             |          |          |          |
| Yaş                                   |                | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | 13 yaş ve altı | 85       | 50.49       | 4291.50     | 636.50   | -        | .992     |
|                                       | 14 yaşında     | 15       | 50.57       | 758.50      |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>  | 100      |             |             |          |          |          |
| Yaş                                   |                | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | 13 yaş ve altı | 85       | 49.55       | 4212.00     | 557.00   | -        | .436     |
|                                       | 14 yaşında     | 15       | 55.87       | 838.00      |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>  | 100      |             |             |          |          |          |
| Yaş                                   |                | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | 13 yaş ve altı | 85       | 50.25       | 4271.50     | 616.50   | -        | .839     |
|                                       | 14 yaşında     | 15       | 51.90       | 778.50      |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>  | 100      |             |             |          |          |          |

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi; bireylerin yaşları arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=583.50$ ,  $p=.601$ ].

Bireylerin yaşları arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=636.50$ ,  $p=.992$ ].

Bireylerin yaşları arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=557.00$ ,  $p=.436$ ].

Bireylerin yaşları arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=616.50$ ,  $p=.839$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dördüncü olarak “Bireylerin yaşları ile bireylerin benlik saygısı ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.7. Bireylerin Yaşları İle Benlik Saygısı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

|                              | Yaş            | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|------------------------------|----------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| <b>Benlik saygısı ölçeği</b> | 13 yaş ve altı | 85       | 50.48       | 4290.50     | 635.50   | -.019    | .985     |
|                              | 14 yaşında     | 15       | 50.63       | 759.50      |          |          |          |
|                              | <b>Toplam</b>  | 100      |             |             |          |          |          |

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi; bireylerin yaşları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=635.50$ ,  $p=.985$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde beşinci olarak “Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.8. Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Gelir düzeyi                          |                            | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|---------------------------------------|----------------------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | gelir gidere denk ve aşağı | 77       | 48.28       | 3717.50     | 714.50   | -1.40    | .160     |
|                                       | gelir giderden fazla       | 23       | 57.93       | 1332.50     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>              | 100      |             |             |          |          |          |
| Gelir düzeyi                          |                            | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | gelir gidere denk ve aşağı | 77       | 49.06       | 3778.00     | 775.00   | -.907    | .364     |
|                                       | gelir giderden fazla       | 23       | 55.30       | 1272.00     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>              | 100      |             |             |          |          |          |
| Gelir düzeyi                          |                            | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | gelir gidere denk ve aşağı | 77       | 51.45       | 3962.00     | 812.00   | -.604    | .546     |
|                                       | gelir giderden fazla       | 23       | 47.30       | 1088.00     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>              | 100      |             |             |          |          |          |
| Gelir düzeyi                          |                            | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | gelir gidere denk ve aşağı | 77       | 49.76       | 3831.50     | 828.50   | -.468    | .639     |
|                                       | gelir giderden fazla       | 23       | 52.98       | 1218.50     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b>              | 100      |             |             |          |          |          |

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi; bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U= 714.50$ ,  $p=.160$ ].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=775.00$ ,  $p=.364$ ].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=812.00$ ,  $p=.546$ ].

Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=828.50$ ,  $p=.639$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde altıncı olarak “Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri ile bireylerin benlik saygısı ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.9. Bireylerin Ailelerinin Gelir Düzeyleri İle Benlik Saygısı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Gelir düzeyi                 |                            | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|------------------------------|----------------------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| <b>Benlik saygısı ölçeği</b> | gelir gidere denk ve       | 77       | 52.19       | 4018.50     | 755.50   | -1.06    | .285     |
|                              | aşağı gelir giderden fazla | 23       | 44.85       | 1031.50     |          |          |          |
|                              | <b>Toplam</b>              | 100      |             |             |          |          |          |

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi; bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=755.50$ ,  $p=.285$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde yedinci olarak “Bireylerin kimlerle yaşadıkları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.10. Bireylerin Kimlerle Yaşadıkları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Kimlerle yaşadığı                     |                                        | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i>  | <i>p</i> |
|---------------------------------------|----------------------------------------|----------|-------------|-------------|----------|-----------|----------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | anne-baba-kardeş yanı                  | 84       | 50.35       | 4229.50     | 659.50   | -<br>.118 | .906     |
|                                       | anne-baba-kardeş+ dede, nine, hala vs. | 16       | 51.28       | 820.50      |          |           |          |
|                                       | <b>Toplam</b>                          | 100      |             |             |          |           |          |
| Kimlerle yaşadığı                     |                                        | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i>  | <i>P</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | anne-baba-kardeş yanı                  | 84       | 52.20       | 4385.00     | 529.00   | -<br>1.34 | .178     |
|                                       | anne-baba-kardeş+ dede, nine, hala vs. | 16       | 41.56       | 665.00      |          |           |          |
|                                       | <b>Toplam</b>                          | 100      |             |             |          |           |          |
| Kimlerle yaşadığı                     |                                        | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i>  | <i>P</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | anne-baba-kardeş yanı                  | 84       | 50.80       | 4267.00     | 647.00   | -<br>.236 | .814     |
|                                       | anne-baba-kardeş+ dede, nine, hala vs. | 16       | 48.94       | 783.00      |          |           |          |
|                                       | <b>Toplam</b>                          | 100      |             |             |          |           |          |
| Kimlerle yaşadığı                     |                                        | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i>  | <i>P</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | anne-baba-kardeş yanı                  | 84       | 51.33       | 4312.00     | 602.00   | -<br>.660 | .509     |
|                                       | anne-baba-kardeş+ dede, nine, hala vs. | 16       | 46.13       | 738.00      |          |           |          |
|                                       | <b>Toplam</b>                          | 100      |             |             |          |           |          |

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi; bireylerin kimlerle yaşadıkları arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=659.50$ ,  $p=.906$ ].

Bireylerin kimlerle yaşadıkları arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=529.00$ ,  $p=.178$ ].

Bireylerin kimlerle yaşadıkları arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=647.00$ ,  $p=.814$ ].

Bireylerin kimlerle yaşadıkları arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=602.00$ ,  $p=.509$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde sekizinci olarak “Bireylerin kimlerle yaşadıkları ile bireylerin benlik saygısı ölçeğinin puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.11. Bireylerin Kimlerle Yaşadıkları İle Benlik Saygısı Ölçeğinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Kimlerle yaşadığı            |                                       | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|------------------------------|---------------------------------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| <b>Benlik saygısı ölçeği</b> | anne-baba-kardeş yanı                 | 84       | 51.35       | 4313.50     | 600.50   | -.675    | .500     |
|                              | anne-baba-kardeş+dede, nine, hala vs. | 16       | 46.03       | 736.50      |          |          |          |
|                              | <b>Toplam</b>                         | 100      |             |             |          |          |          |

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi; bireylerin kimlerle yaşadıkları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=600.50$ ,  $p=.500$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde dokuzuncu olarak “Bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.12. Bireylerin Kaçınıcı Çocuk Oldukları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| Kaçınıcı çocuk oldukları              |                 | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
|---------------------------------------|-----------------|----------|-------------|-----------|------|----------|---------------------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | Birinci çocuk   | 54       | 46.00       | 2         | 5.97 | .050     |                     |
|                                       | İkinci çocuk    | 29       | 61.55       |           |      |          |                     |
|                                       | Üçüncü çocuk ve | 17       | 45.94       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b>   | 100      |             |           |      |          |                     |
| Kaçınıcı çocuk oldukları              |                 | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | Birinci çocuk   | 54       | 50.67       | 2         | .803 | .669     |                     |
|                                       | İkinci çocuk    | 29       | 53.22       |           |      |          |                     |
|                                       | Üçüncü çocuk ve | 17       | 45.32       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b>   | 100      |             |           |      |          |                     |
| Kaçınıcı çocuk oldukları              |                 | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | Birinci çocuk   | 54       | 50.11       | 2         | 3.33 | .189     |                     |
|                                       | İkinci çocuk    | 29       | 45.02       |           |      |          |                     |
|                                       | Üçüncü çocuk ve | 17       | 61.09       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b>   | 100      |             |           |      |          |                     |
| Kaçınıcı çocuk oldukları              |                 | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | Birinci çocuk   | 54       | 51.54       | 2         | .751 | .687     |                     |
|                                       | İkinci çocuk    | 29       | 51.81       |           |      |          |                     |
|                                       | Üçüncü çocuk ve | 17       | 44.97       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b>   | 100      |             |           |      |          |                     |

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi; bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=5.97$ ,  $p=.050$ ].

Bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.803$ ,  $p=.669$ ].

Bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=3.33$ ,  $p=.189$ ].

Bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.751$ ,  $p=.687$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde onuncu olarak “Bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları ile bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.13. Bireylerin Kaçınıcı Çocuk Oldukları İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| Kaçınıcı çocuk oldukları     |                 | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | $\chi^2$ | <i>P</i> | Anlamlı fark |
|------------------------------|-----------------|----------|-------------|-----------|----------|----------|--------------|
| <b>Benlik saygısı ölçeği</b> | Birinci çocuk   | 54       | 55.81       | 2         | 4.02     | .134     |              |
|                              | İkinci çocuk    | 29       | 43.45       |           |          |          |              |
|                              | Üçüncü çocuk ve | 17       | 45.68       |           |          |          |              |
|                              | <b>Toplam</b>   | 100      |             |           |          |          |              |

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi; bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=4.02$ ,  $p=.134$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on birinci olarak “Bireylerin kaç kardeşi olduğu ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.14. Bireylerin Kaç Kardeşi Olduğu İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| Kardeş sayısı                         |                    | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | Anlamlı fark |
|---------------------------------------|--------------------|----------|-------------|-----------|------|----------|--------------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | Bir kardeş         | 18       | 39.89       | 2         | 5.73 | .057     |              |
|                                       | İki kardeş         | 49       | 57.19       |           |      |          |              |
|                                       | Üç kardeş ve üzeri | 33       | 46.35       |           |      |          |              |
|                                       | <b>Toplam</b>      | 100      |             |           |      |          |              |
| Kardeş sayısı                         |                    | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | Anlamlı fark |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | Bir kardeş         | 18       | 45.17       | 2         | 1.00 | .604     |              |
|                                       | İki kardeş         | 49       | 53.01       |           |      |          |              |
|                                       | Üç kardeş ve üzeri | 33       | 49.68       |           |      |          |              |
|                                       | <b>Toplam</b>      | 100      |             |           |      |          |              |
| Kardeş sayısı                         |                    | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | Anlamlı fark |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | Bir kardeş         | 18       | 56.25       | 2         | .874 | .646     |              |
|                                       | İki kardeş         | 49       | 49.04       |           |      |          |              |
|                                       | Üç kardeş ve üzeri | 33       | 49.53       |           |      |          |              |
|                                       | <b>Toplam</b>      | 100      |             |           |      |          |              |
| Kardeş sayısı                         |                    | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | Anlamlı fark |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | Bir kardeş         | 18       | 49.47       | 2         | .185 | .912     |              |
|                                       | İki kardeş         | 49       | 51.77       |           |      |          |              |
|                                       | Üç kardeş ve üzeri | 33       | 49.18       |           |      |          |              |
|                                       | <b>Toplam</b>      | 100      |             |           |      |          |              |

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi; bireylerin kaç kardeşi olduğu arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=5.73$ ,  $p=.057$ ].

Bireylerin kaç kardeşi olduğu arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=1.00$ ,  $p=.604$ ].

Bireylerin kaç kardeşi olduğu arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.874$ ,  $p=.646$ ].

Bireylerin kaç kardeşi olduğu arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.185$ ,  $p=.912$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on ikinci olarak “Bireylerin kaç kardeşi olduğu ile bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.15. Bireylerin Kaç Kardeşi Olduğu İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| kaçıncı çocuk oldukları      |                    | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | $\chi^2$ | <i>P</i> | Anlamlı fark |
|------------------------------|--------------------|----------|-------------|-----------|----------|----------|--------------|
| <b>Benlik saygısı ölçeği</b> | Bir kardeş         | 18       | 47.36       | 2         | 2.01     | .366     |              |
|                              | İki kardeş         | 49       | 54.65       |           |          |          |              |
|                              | Üç kardeş ve üzeri | 33       | 46.05       |           |          |          |              |
|                              | <b>Toplam</b>      | 100      |             |           |          |          |              |

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi; bireylerin kaç kardeşi olduğu arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=2.01$ ,  $p=.366$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on üçüncü olarak “Bireylerin okul başarı düzeyleri ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.16. Bireylerin Okul Başarı Düzeyleri İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| Okul başarısı                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2    | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
|---------------------------------------|---------------|----------|-------------|-----------|-------|----------|---------------------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | Orta düzeyde  | 39       | 52.58       | 2         |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 36       | 53.35       |           |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 25       | 43.16       |           | 2.16  | .339     |                     |
|                                       | Çok başarılı  |          |             |           |       |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |       |          |                     |
| Okul başarısı                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2    | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | Orta düzeyde  | 39       | 39.18       | 2         |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 36       | 53.81       |           |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 25       | 63.40       |           | 11.40 | .003*    | 3                   |
|                                       | Çok başarılı  |          |             |           |       |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |       |          |                     |
| Okul başarısı                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2    | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | Orta düzeyde  | 39       | 46.36       | 2         |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 36       | 48.25       |           |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 25       | 60.20       |           | 3.83  | .147     |                     |
|                                       | Çok başarılı  |          |             |           |       |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |       |          |                     |
| Okul başarısı                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2    | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | Orta düzeyde  | 39       | 48.65       | 2         |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 36       | 49.58       |           |       |          |                     |
|                                       | Başarılı      | 25       | 54.70       |           | .723  | .697     |                     |
|                                       | Çok başarılı  |          |             |           |       |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |       |          |                     |

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi; bireylerin okul başarı düzeyleri arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=2.16$ ,  $p=.339$ ].

Bireylerin okul başarı düzeyleri arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [ $k-w=11.40$ ,  $p=.003$ ]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. **Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından çok başarılı olan**

**bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Okulda çok başarılı olduğunu düşünen öğrencilerin diğer öğrencilere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.003$ ).**

Bireylerin okul başarı düzeyleri arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=3.83$ ,  $p=.147$ ].

Bireylerin okul başarı düzeyleri arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.723$ ,  $p=.697$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on dördüncü olarak “Bireylerin okul başarı düzeyleri ile bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.17. Bireylerin Okul Başarı Düzeyleri İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| Başarı düzeyi                |                       | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | <i>x2</i> | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
|------------------------------|-----------------------|----------|-------------|-----------|-----------|----------|---------------------|
| <b>Benlik saygısı ölçeği</b> | Orta düzeyde başarılı | 39       | 47.33       | 2         | 3.63      | .162     |                     |
|                              | Başarılı              | 36       | 47.31       |           |           |          |                     |
|                              | Çok başarılı          | 25       | 60.04       |           |           |          |                     |
|                              | <b>Toplam</b>         | 100      |             |           |           |          |                     |

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi; bireylerin okul başarı düzeyleri arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=3.63$ ,  $p=.162$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on beşinci olarak “Bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.18. Bireylerin Bir Sorun Karşısından Kimden Yardım Aldıkları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| Kimden yardım aldıkları               |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
|---------------------------------------|---------------|----------|-------------|-----------|------|----------|---------------------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | Diğerleri     | 6        | 64.25       | 2         | 6.06 | .048*    | 3                   |
|                                       | Arkadaşlardan | 25       | 38.98       |           |      |          |                     |
|                                       | Aileden       | 69       | 53.48       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |      |          |                     |
| Kimden yardım aldıkları               |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | Diğerleri     | 6        | 37.42       | 2         | 1.95 | .376     |                     |
|                                       | Arkadaşlardan | 25       | 55.34       |           |      |          |                     |
|                                       | Aileden       | 69       | 49.88       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |      |          |                     |
| Kimden yardım aldıkları               |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | Diğerleri     | 6        | 48.50       | 2         | .362 | .834     |                     |
|                                       | Arkadaşlardan | 25       | 53.48       |           |      |          |                     |
|                                       | Aileden       | 69       | 49.59       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |      |          |                     |
| Kimden yardım aldıkları               |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>Sd</i> | x2   | <i>P</i> | <i>Anlamlı fark</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | Diğerleri     | 6        | 39.25       | 2         | .978 | .613     |                     |
|                                       | Arkadaşlardan | 25       | 51.76       |           |      |          |                     |
|                                       | Aileden       | 69       | 51.02       |           |      |          |                     |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |           |      |          |                     |

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi; bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [ $k-w=6.06$ ,  $p=.048$ ]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. **Korkulu bağlanma alt ölçeği** puanları açısından bir sorun karşısında ailesinden destek alan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır. Bir sorun karşısında ailesinden destek alan öğrencilerin diğer öğrencilere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.048$ ).

Bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=1.95$ ,  $p=.376$ ].

Bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.362$ ,  $p=.834$ ].

Bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=.978$ ,  $p=.613$ ].

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on altını olarak “Bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları ile bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.19. Bireylerin Bir Sorun Karşısından Kimden Yardım Aldıkları İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması**

| Kimden yardım aldıkları      |               | N   | S.O.  | Sd | x2   | P    | Anlamlı fark |
|------------------------------|---------------|-----|-------|----|------|------|--------------|
| <b>Benlik saygısı ölçeği</b> | Diğerleri     | 6   | 42.50 | 2  | 1.63 | .442 |              |
|                              | Arkadaşlardan | 25  | 45.72 |    |      |      |              |
|                              | Aileden       | 69  | 52.93 |    |      |      |              |
|                              | <b>Toplam</b> | 100 |       |    |      |      |              |

Tablo 4.19’da görüldüğü gibi; bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). **Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=1.63$ ,  $p=.442$ ].**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on yedinci olarak “Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.20. Bireylerin Psikolog veya Psikiyatri den Yardım Alma Durumları İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Yardım durumu                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|---------------------------------------|---------------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | Evet          | 18       | 68.72       | 1237.00     | 410.00   | - 2.95   | .003*    |
|                                       | Hayır         | 82       | 46.50       | 3813.00     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |
| Yardım durumu                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | Evet          | 18       | 51.69       | 930.50      | 716.50   | .193     | .847     |
|                                       | Hayır         | 82       | 50.24       | 4119.50     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |
| Yardım durumu                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>P</i> |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | Evet          | 18       | 32.33       | 582.00      | 411.00   | - 2.94   | .003*    |
|                                       | Hayır         | 82       | 54.49       | 4468.00     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |
| Yardım durumu                         |               | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | Evet          | 18       | 60.89       | 1096.00     | 551.00   | - 1.68   | .092     |
|                                       | Hayır         | 82       | 48.22       | 3954.00     |          |          |          |
|                                       | <b>Toplam</b> | 100      |             |             |          |          |          |

\*p<0.05

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi; bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından psikolog veya psikiyatri den yardım alan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [ $U=410.00$ ,  $p=.003$ ]. **Psikolog veya psikiyatriden yardım alan bireylerin yardım almayan bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.003$ ).**

Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları arasında kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=716.50$ ,  $p=.847$ ].

Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından psikolog veya psikiyatri den yardım almayan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [ $U=411.00$ ,  $p=.003$ ]. **Psikolog veya psikiyatriden yardım almayan bireylerin yardım alan bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.003$ ).**

Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları arasında saplantılı bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). **Saplantılı bağlanma alt ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=551.00$ ,  $p=.092$ ].**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on sekizinci olarak “Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları ile bireylerin benlik saygı ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.21. Bireylerin Psikolog veya Psikiyatri den Yardım Alma Durumları İle Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması**

| Yardım durumu         |        | <i>N</i> | <i>S.O.</i> | <i>S.T.</i> | <i>U</i> | <i>Z</i> | <i>p</i> |
|-----------------------|--------|----------|-------------|-------------|----------|----------|----------|
| Benlik saygısı ölçeği | Evet   | 18       | 31.53       | 567.50      | 396.50   | -3.07    | .002*    |
|                       | Hayır  | 82       | 54.66       | 4482.50     |          |          |          |
|                       | Toplam | 100      |             |             |          |          |          |

\* $p<0.05$

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi; bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından psikolog veya psikiyatri den yardım almayan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [ $U=396.50$ ,  $p=.002$ ]. **Psikolog veya psikiyatriden yardım almayan öğrencilerin yardım alan öğrencilere oranla benlik saygısı düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p=0.002$ ).**

Bu araştırmanın genel amacı çerçevesinde on dokuzuncu olarak “bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aranmaktadır.

**Tablo 4.22. Bireylerin Benlik Saygısı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar İle Bağlanma Envanterinin Alt Ölçeklerinin Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**

| Ölçekler                              |   | Benlik saygısı ölçeği |
|---------------------------------------|---|-----------------------|
| <b>Korkulu bağlanma alt ölçeği</b>    | R | -.196                 |
|                                       | P | .050                  |
| <b>Kayıtsız bağlanma alt ölçeği</b>   | R | -.178                 |
|                                       | P | .077                  |
| <b>Güvenli bağlanma alt ölçeği</b>    | R | .243                  |
|                                       | P | .015*                 |
| <b>Saplantılı bağlanma alt ölçeği</b> | R | -.314                 |
|                                       | P | .001*                 |

\*p<0.05

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi; bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar ile kayıtsız bağlanma alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $p>0.05$ ).

Bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar ile güvenli bağlanma alt ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak düşük seviyede pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $p<0.05$ ). **Öğrencilerin güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik saygısı ölçeğinden alınan puan da anlamlı şekilde artmaktadır ( $p=0.015$ ).**

Bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar ile saplantılı bağlanma alt ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak düşük seviyede negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $p<0.05$ ). **Öğrencilerin saplantılı bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik saygısı ölçeğinden alınan puan da anlamlı şekilde düşmektedir ( $p=0.001$ ).**

## BÖLÜM V

### TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul çağı çocuklarında benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya koymaktır.

Ortaokul çağı çocuklarında benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını aradığımız ilk hipotezimize dair yapılan analizlerde benlik saygısı ölçeği ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki elde edilmiştir. Bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar ile kayıtsız bağlanma alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ( $p>0.05$ ). Bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar ile güvenli bağlanma alt ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak düşük seviyede pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Bireylerin güvenli bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik saygısı ölçeğinden alınan puan da artmaktadır. Bireylerin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanlar ile saplantılı bağlanma alt ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak düşük seviyede negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ( $p<0.05$ ). Bireylerin saplantılı bağlanma alt ölçeğinden aldıkları puanlar arttıkça benlik saygısı ölçeğinden alınan puan da düşmektedir.

Araştırmamızın ilk hipotezini literatür ışığında değerlendirdiğimizde yapılan araştırmalar bu bulguları destekler niteliktedir.

Hamarta (2004) tarafından yapılan araştırmada, üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile yakın ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin bağlanma stilleri, ilişkisel benlik saygısı, ilişkisel depresyon ve ilişkisel saplantılı düşünme puanlarını önemli düzeyde açıkladığını gözlemlemiştir. Güvenli bağlanma stili grubundaki öğrencilerin ilişkisel benlik saygısı puan ortalamaları, diğer bağlanma stili (kayıtsız, korkulu ve saplantılı) grubundaki öğrencilerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Damarlı (2006) araştırmasından elde edilen sonuçlar göre güvenli bağlanma stiline sahip katılımcılar saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılardan daha olumlu benlik kavramlarına sahiptir. Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler saplantılı bağlanma stile sahip bireylerden daha olumlu benlik kavramlarına sahiptir. Androjen

bireylerin korkulu bağlanma düzeyleri belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylerden, saplantılı bağlanma düzeyleri erkeksi bireylerden daha yüksektir. Arastırma toplumsal cinsiyet rolü, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasında anlamlı korelasyonlar gözlenmiştir.

Karaboğa (2011) Çocuklarda Bağlanma Stilleri ve Benlik Saygısının Aleksitimi Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi adlı çalışmada, çocukların bağlanma stilleri ve benlik saygısının aleksitimi düzeyleri üzerindeki yordayıcı rolünün araştırılmasının yanı sıra demografik özelliklere bağlı olarak çocukların bağlanma stillerinin, benlik saygılarının ve aleksitimi düzeylerinde anlamlı bir farklılık olup oluşmadığının incelenmesini yapmıştır. Araştırma ilişkisel tarama modelinde yapılan bir çalışma olup, 2009–2010 eğitim-öğretim yılında Tokat ili merkezinde 6. ve 7.sınıfta öğrenim gören 242 kız ve 258 erkek öğrenciden oluşan çalışma gurubu ile yürütülmüştür. Yapılan analizler sonucunda çocukların benlik saygısı ile güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Arastırma çocukların bağlanma stilleri, benlik saygıları ve aleksitimi düzeylerinin bağımsız değişkenlere göre (cinsiyet, anne - baba eğitim durumu, ailenin ekonomik düzeyine göre, anne - baba çalışma durumu) anlamlı farklılaşma durumuna dair bulgulara da yer verilmiştir.

Büyükşahin (2001) yaptığı arastırma, üniversite öğrencilerinin yakın ilişki kuran ve kurmayanları, bağlanma stillerini, benlik saygısını stresle başa çıkma stillerini karşılaştırmıştır. Bu amaçla 400 üniversite öğrencisi incelenmiştir. Arastırma çalışmada özellikle aşk ilişkilerinin bitiminde yaşanan stres ile bağlanma stili ve bu bağlanma stili değişmesini incelemiştir. Erkekler kızlara göre daha güvenli bağlanma stiline sahip olduğu bulgusunu saptamıştır. Arastırma sonucuna göre bağlanma stillerinin benlik saygısını etkilediği görülmüştür.

Toplumsal cinsiyet rolü kazanımı büyük ölçüde sosyokültürel faktörlerce belirlenmektedir. Sosyalizasyon süreci içinde çocukların öncelikli olarak model aldıkları kişiler anne babalarıdır; bu nedenle bağlanma davranışı ve toplumsal cinsiyet rolü gelişimi arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir (Haigler, Day ve Marshall, 1995). Bağlanma ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar ebeveynle geliştirilen etkili bağların toplumsal cinsiyet rolü gelişimini etkilediği yönündedir (Haigler ve arkadaşları, 1995). Ancak araştırmalar ebeveynlerin cinsiyet rolü kimliklerinin çocuklarının cinsiyet rolü kimlikleri üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu gösterme konusunda başarısız olmuştur (Damarlı, 2006).

Haigler ve arkadaşları (1995) yaptıkları bir çalışmada, ebeveyne yönelik bağlanmayla toplumsal cinsiyet rolü kimlikleri arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde incelemişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür. Örneklemen geneline bakıldığında, anneye bağlanma düzeyi babaya bağlanma düzeyinden anlamlı derecede yüksektir. Androjen ve kadınsı bireylerin bağlanma puanları belirsiz ve erkeksi bireylerden daha yüksektir. Cinsiyetiyle uyumlu toplumsal cinsiyet rolünü benimseyen bireylerin kendi cinsinden ebeveynine, karşı cinsiyet rolünü benimseyen bireylerin ise karşı cinsten ebeveynine daha yüksek oranda bağlanacağına ilişkin hipotez doğrulanmamıştır. Kadın katılımcıların arkadaş bağlanma puanları erkek katılımcıların arkadaş bağlanma puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Damarlı, 2006).

Forbes ve Adams-Curtis'in (2000) aynı araştırmayı tekrar ettikleri çalışmanın sonuçlarında ise; hiçbir cinsiyet farkı olmaksızın anneler bağlanma figürü olarak babalardan daha çok tercih edilmektedirler. Androjen olarak sınıflandırılan erkek katılımcıların annelerine yakınlık düzeyleri diğer kategorilerde yer alan erkek katılımcılara oranla anlamlı düzeyde daha yüksektir. Benzer şekilde, androjen olarak sınıflandırılan kadın katılımcıların babalarına yakınlık düzeylerinin diğer kategorilerde yer alan kadın katılımcılardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Haigler ve arkadaşlarının (1995) yaptıkları çalışmanın aksine arkadaş bağlanmaları bakımından bir cinsiyet farkına rastlanmamıştır (Damarlı, 2006).

Görüldüğü gibi alan çalışmalarının çoğu benlik saygısı ve bağlanma stili arasında bir ilişkisinin varlığını gösterir. Erken dönem çocukluk ve bakım veren arasındaki ilişkinin ilerleyen süreçlerde ne kadar önemli etkiye sahip olduğunu bu araştırma da vurgulanmıştır.

Çalışmamızda; bireylerin korkulu bağlanma alt ölçeğinin ortalaması ( $14.04 \pm 4.79$ ); kayıtsız bağlanma alt ölçeğinin ortalaması ( $21.87 \pm 5.71$ ); bağlanma alt ölçeğinin ortalaması ( $19.77 \pm 5.42$ ) ve saplantılı bağlanma alt ölçeğinin ortalaması ( $14.48 \pm 5.00$ ) olarak saptanmıştır. Ortalama değere baktığımızda, grubun kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür.

Bireylerin cinsiyetleri ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Bu doğrultuda korkulu bağlanma [ $U=1220.00$ ,  $p=.933$ ], kayıtsız bağlanma [ $U=1179.00$ ,  $p=.712$ ], güvenli [ $U=1071.50$ ,  $p=.263$ ], Saplantılı bağlanma [ $U=1151.50$ ,  $p=.575$ ] alt ölçekleri puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur. Bireylerin yaşları arasında korkulu bağlanma [ $U=583.5$ ,  $p=.601$ ], Kayıtsız bağlanma [ $U=636.50$ ,  $p=.992$ ], Güvenli bağlanma [ $U=557.00$ ,  $p=.436$ ], Saplantılı bağlanma

U=616.50,  $p=.839$ ].alt ölçekleri puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur Korkulu bağlanma [U= 714.50,  $p=.160$ ]. Kayıtsız bağlanma [U=775.00,  $p=.364$ ]. Güvenli bağlanma [U=812.00,  $p=.546$ ]. Saplantılı bağlanma [U=828.50,  $p=.639$ ]. Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bulunmamaktadır. Bireylerin kimlerle yaşadıkları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır( $p>0.05$ ) (Korkulu bağlanma [U=659.50,  $p=.906$ ]. Kayıtsız bağlanma a [U=529.00,  $p=.178$ ]. Güvenli bağlanma [U=647.00,  $p=.814$ ]. Saplantılı bağlanma[U=602.00,  $p=.509$ ]). Bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık fark bulunmamaktadır (korkulu bağlanma [k-w=5.97,  $p=.050$ ]. kayıtsız bağlanma [k-w=.803,  $p=.669$ ]. Güvenli bağlanma [k-w=3.33,  $p=.189$  ]. Saplantılı bağlanma [k-w=.751,  $p=.687$ ]) Bireylerin kaç kardeşi olduğu ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ( $p>0.05$  ). Bireylerin okul başarı düzeyleri ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından çok başarılı olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Çok başarılı olan bireylerin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında kayıtsız bağlanma, saplantılı bağlanma ve güvenli bağlanma alt ölçekleri puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Bağlanmanın bu alt ölçekleri puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [k-w=1.95,  $p=.376$ ]. Ancak bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında korkulu bağlanma alt ölçeği puanı açısından da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır [k-w=6.06,  $p=.048$ ]. Bu işlemin ardından Kruskal Wallis-H sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından bir sorun karşısında ailesinden destek alan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır. Bir sorun karşısında ailesinden destek alan bireylerin diğer bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" Korkulu bağlanma alt ölçeği puanları açısından psikolog veya psikiyatri

den yardım alan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır [ $U=410.00$ ,  $p=.003$ ]. Psikolog veya psikiyatristten yardım alan bireylerin yardım almayan bireylere oranla korkulu bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları arasında güvenli bağlanma alt ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Güvenli bağlanma alt ölçeği puanları açısından psikolog veya psikiyatri den yardım almayan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [ $U=411.00$ ,  $p=.003$ ]. Psikolog veya psikiyatri den yardım almayan bireylerin yardım alan bireylere oranla güvenli bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanma [ $U=551.00$ ,  $p=.092$ ] ve kayıtsız bağlanma alt ölçekleri puanları açısından ise gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=716.50$ ,  $p=.847$ ].

Güroğlu (2002) yaptığı araştırmada ergenlerin akademik başarısı ile bağlanma stili ve annelik stili arasındaki bağı incelemek için üç farklı model geliştirilmiş ve ele alınmıştır. Bu modeller sırası ile şu şekildedirler: Birincisi annenin ergenlik çocuk yetiştirme stilinin çocuk tarafından algılanışının okul başarısı üzerinde etkisi vardır. İkincisi annenin bağlanma stili çocuğu ve okul başarısını etkilemektedir. Üçüncü model ise bu modelin birleşimidir. Bu modelleri araştırmak incelemek ve geçerliklerini sınamak için İstanbul'da liselerden 432 ergen ve 161 anne ile bir araştırma yürütülmüştür. Araştırma sonuçlara göre birinci model erkekler için doğrulanmıştır ancak kızlar için bu durum geçerli değildir. İkinci model için sadece saplantılı bağlanma tipinde desteklenmiştir. Kızların daha yüksek bağlanma stili sergiledikleri ve bunun da daha düşük okul başarısı ilgili olduğu saptanmıştır. Ayrıca üçüncü model de model erkekler için doğrulanmıştır ancak kızlar için gene geçerli olmamıştır.

Konyalıoğlu (2002) yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinde duygusal ilişki bağlanma tarzları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırma sonucunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kaçınan, güvenli ve kaygılı bağlanma özelliklerine daha fazla sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca, evli bireyler arasında bekârlara göre güvenli bağlanma oranı daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sosyoekonomik düzey ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında yüksek gelir düzeyindeki öğrencilerde güvenli bağlanma; düşük gelirli öğrencilerde ise kaygılı bağlanmanın daha fazla görüldüğü bulunmuştur. Kişilik özellikleri değişkeni açısından güvenli bağlanma, yargılayıcılık ve dışadönüklük arasında pozitif yönde ilişki saptanmıştır (Karaboğa, 2011).

Güroğlu (2002)' nun ve Güngör (2000)' ün çalışmalarında en yaygın bağlanma stiline kayıtsız stil olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada kayıtsız bağlanma stilini sırasıyla korkulu, saplantılı ve güvenli bağlanma stillerinin izlediği belirtilmiştir (Akdağ, 2011).

Akdağ (2011) çalışmasında cinsiyetin ergenlerde bağlanma stilleriyle ilişkisinde, güvenli bağlanmanın cinsiyetler arasında anlamlı farklılık sergilemediği, güvensiz bağlanma kategorilerinden sadece korkulu bağlanmanın kızlarda erkek ergenlere göre daha yüksek oranda olduğu sonuçlarına ulaşmıştır ( $p < 0.01$ ).

Hazan ve Shaver (1987) araştırmalarında üçlü bağlanma stiline (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınan) dağılımı ile cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık sergilemediğini belirtmişlerdir. Bartholomew ve Horowitz (1991) ise bu araştırmacılar farklı olarak bağlanma stillerini dörtlü bağlanma modeli üzerinde sınıflandıran, cinsiyet değişkenini ele aldıkları çalışmalarında, kadınlarda saplantılı bağlanma stiline erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bulmuşlardır (Akdağ, 2011).

Morsünbül (2005) lise ve üniversite öğrencilerin üzerinde yaptığı çalışmada kızlarda korkulu bağlanma stili puanlarının erkek öğrencilerden anlamlı derecede yüksek olduğunu bildirilmiştir. Onur (2006) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmasında güvenli bağlanma stili puanlarının erkeklerde daha yüksek iken, korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma puanlarının ise kız öğrencilerde daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Çelik (2006) araştırmasında kızların korkulu bağlanma puanlarının erkeklerinkinden anlamlı derecede yüksek olduğunu, buna karşın güvenli bağlanma tarzında ise, erkeklerin güvenli bağlanma puanlarının, kızların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bireylerin yaşları, ailelerinin gelir düzeyleri, kimlerle yaşadıkları, kaçınıcı çocuk oldukları, kaç kardeşinin olduğu, bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları, okul başarı düzeyleri ile bireylerin bağlanma envanterinin alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamaktadır. Ancak kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanları açısından çok başarılı olan bireylerin lehine anlamlı bir fark vardır. Çok başarılı olan bireylerin diğer bireylere oranla kayıtsız bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlarda çocukların soruları yanlış anlamış olma ihtimalleri ve örneklem sayısının sınırlı olmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu faktörlere göre alan çalışmalara bakıldığında benzer sonuçlar olmasının yanında farklı sonuçlarda mevcuttur.

Gezer (2001) yaptığı çalışmada, ergenlerin bağlanma stilleri ve aile yapıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya üniversitede okuyan 175 kız ile 233 erkek öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre yüksek ve düşük uyuma sahip ailelerden gelen öğrencilerden oluşan grupların bağlanma stilleri arasında önemli farklılıklar bulunduğu saptanmıştır. Çelen (2008) tarafından yapılan çalışmada çocuk ve annenin bağlanma düzeyleri ile çocuk anne etkileşim örüntüleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, çocuğun ebeveyn davranışlarını algılama şeklinin güvenli ya da güvensiz bağlanma stilleri geliştirmesinde önemli olduğu saptanmıştır.

Kaplan 2012 yılında yaptığı çalışmasında bağlanma stilleri ve yaş arasında bir ilişki bulmamıştır. İlhan ve Özdemir (2012)'de Beliren Yetişkinlerde Yaş, Cinsiyet Ve Bağlanma Stilllerinin Kimlik Statüleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü isimli çalışmalarında yaş arttıkça bağımsızlık artmakta ve bağlanma tarzı farklılaşmakta olduğunu belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi, alandaki bazı çalışmalarda bizim çalışmamızın sonuçlarını destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmışken, bazı çalışmalardaysa tersi sonuçlar elde edilmiştir. Bunun nedenlerinin başında örneklemin dar olması, çocuklara yöneltilen soruların tam anlaşılmamış olma ihtimali veya sorulara yanlış cevap verilmiş olma olasılıklarının geldiği düşünülmektedir.

Ortaokul çağı kız çocuklarında benlik saygısının erkek çocuklarına oranla daha düşük olduğuna dair olan bu hipotezimiz çalışma bulgularımızla desteklenmiştir. Bireylerin benlik saygısı ölçeğinin ortalaması ( $17.34 \pm 4.29$ ) olduğu saptanmıştır. Ortalama değere baktığımızda grubun benlik saygısının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bireylerin cinsiyetleri arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p < 0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından erkeklerin lehine anlamlı bir fark vardır [ $U=934.50$ ,  $p=.038$ ]. Erkeklerin kızlara oranla benlik saygısı düzeylerinin anlamlı şekilde daha yüksek olduğu saptanmıştır ( $p < 0.05$ ). Ayrıca çalışmada bireylerin yaşları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p > 0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=635.50$ ,  $p=.985$ ]. Bireylerin ailelerinin gelir düzeyleri arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p > 0.05$ ), [ $U=755.50$ ,  $p=.285$ ].

Bireylerin kimlerle yaşadıkları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $U=600.50$ ,  $p=.500$ ]. Bireylerin kaçınıcı çocuk oldukları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=4.02$ ,  $p=.134$ ]. Bireylerin kaç kardeşi olduğu arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=2.01$ ,  $p=.366$ ]. Bireylerin okul başarı düzeyleri arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=3.63$ ,  $p=.162$ ]. Bireylerin bir sorun karşısından kimden yardım aldıkları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ( $p>0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur [ $k-w=1.63$ ,  $p=.442$ ]. Bireylerin psikolog veya psikiyatri den yardım alma durumları arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Benlik saygısı ölçeği puanları açısından psikolog veya psikiyatri den yardım almayan bireylerin aleyhine anlamlı bir fark vardır [ $U=396.50$ ,  $p=.002$ ]. Psikolog veya psikiyatri den yardım almayan bireylerin yardım alan bireylere oranla benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bireylerin cinsiyetleri arasında benlik saygısı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ( $p<0.05$ ). Erkeklerin kızlara oranla benlik saygısı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Özşaker (2008) İzmir il merkezinde okuyan 407'si kız, 458'i erkek olmak üzere toplam 865 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Çalışması da bu verileri destekler nitelikte sonuçlar elde etmiştir. Bu araştırma 12-14 yaş çocukların motorsal performans ve benlik saygısı düzeylerini belirleyerek yaş, cinsiyet ve spor yapma durumu farklılıklarını ortaya koymak; motorsal performans ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Benlik saygısı ve yaş arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yaş arttıkça benlik saygısı artmıştır. Kızlar erkeklere daha düşük puanlar almıştır.

Chapman ve Mullis (2002) tarafından yapılan çalışmada, toplam 361 orta ve lise öğrencisine Coopersmith Benlik Saygısı Envanterini uygulayarak envanterin 25 maddesinin altısında cinsiyet farklılığının ortaya çıktığını belirlemişler ve bu 5'inde erkeklerin lehine sonuçlar bulunduğunu ve erkeklerin benlik saygısı puanlarının kızlarınkinden daha yüksek

olduğunu belirtmişlerdir, Chapman ve Mullis (2002) tarafından yapılan araştırmada, toplam 361 orta ve lise öğrencisine Coopersmith Benlik Saygısı Envanterini uygulayarak envanterin 25 maddesinin altısında cinsiyet farklılığının ortaya çıktığını belirlemişler ve bu 5’inde erkeklerin lehine sonuçlar bulunduğunu ve erkeklerin benlik saygısı puanlarının kızlarınkinden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdi.

Görüldüğü üzere çalışmamızı destekleyen nitelikte çalışmalar vardır. Ayrıca araştırmada bireylerin yaşları, kimlerle yaşadıkları, kaçınıcı çocuk oldukları, kaç kardeşi olduğu, okul başarı düzeyleri, bir sorun karşısından kimden yardı aldıkları ve benlik saygısı arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu verilerde çocukların soruları yanlış anlamış olma ve yanlış cevaplamış olma ihtimalleri ve örneklem sayısının 100 kişi ile sınırlı olmasının etkisi olabilir.

Kurtyılmaz 2011 yılında çalışması kapsamında ölçek geliştirmek üzere 2009-2010 öğretim yılı bahar döneminde Anadolu Üniversitesi’nin örgün fakültelerine devam eden 535 üniversite öğrencisi ile açıklayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçta toplam varyansın %51.67’sini açıklayan üç boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada düşük benlik saygısının kaygıyı arttığı belirtilmiştir.

Eşer (2005) yetişkinlerle yaptığı araştırmada benlik saygısı ve yaş arasında anlamlı bir fark bulmuştur. Ergenlik çağından sonra benlik saygısının arttığını belirtmiştir. Eşer (2005)’in bu çalışmasının amacı, üniversite öğrencilerinde dini inanç gelişimi ve benlik saygısı ilişkisini incelemektir. Bu amaçla, Uludağ Üniversitesi Tıp, Mühendislik-Mimarlık, İktisadi İdari Bilimler, Eğitim, İlahiyat ve Fen-Edebiyat Fakültelerinde öğrenim gören 475 öğrenciye İman Gelişimi Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği uygulanmıştır.

Zimmerman ve arkadaşları (1997) tarafından yapılan öğrencilerin 6. sınıftan 10. sınıfa kadar benlik saygılarını boylamsal bir araştırmada incelemişleridir. Öğrencilerin benlik saygısını, devamlı olarak yüksek, orta düzeyde yüksek ve gittikçe yükselen, gittikçe azalan, devamlı düşük olmak üzere dört düzeyde ele almışlardır. Kızlar genellikle, yaşla birlikte gittikçe azalan benlik saygısı grubunda yer alırken, erkekler orta düzeyde ve yükselen grupta yer almaktadır. Devamlı olarak yüksek, ya da orta düzeyde ve gittikçe yükselen benlik saygısına sahip olan öğrencilerin gelişimsel olarak daha sağlıklı, arkadaş baskısı ile daha iyi baş edebilen, okul notları daha yüksek ve alkol kullanımları daha az olan öğrenciler olduğu ortaya konmuştur.

Chapman ve Mullis (2002) tarafından yapılan araştırmada, toplam 361 orta ve lise öğrencisine Coopersmith Benlik Saygısı Envanterini uygulayarak envanterin 25 maddesinin altısında cinsiyet farklılığının ortaya çıktığını belirlemişler ve bu 5’inde erkeklerin lehine sonuçlar bulunduğunu ve erkeklerin benlik saygısı puanlarının kızlarınkinden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir, Chapman ve Mullis (2002) tarafından yapılan araştırmada, toplam 361 orta ve lise öğrencisine Coopersmith Benlik Saygısı Envanterini uygulayarak envanterin 25 maddesinin altısında cinsiyet farklılığının ortaya çıktığını belirlemişler ve bu 5’inde erkeklerin lehine sonuçlar bulunduğunu ve erkeklerin benlik saygısı puanlarının kızlarınkinden daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Çevik (2007) tarafından yapılan araştırmada, lise 3 sınıf ğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve arkadaşlık ilişkilerindeki bazı değişkenlere göre benlik saygısını incelemiştir. Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin benlik saygısının cinsiyete ve yakın arkadaş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Ayrıca, ğrencilerin karşı cinsten arkadaşın olup olmaması, romantik bir arkadaşın olması ve ailenin müdahale etmesine göre benlik saygısı ölçeğinin bazı alt ölçek puanları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

## KAYNAKÇA

- Akdağ Turan, S. (2011). Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki. Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Antalya.
- Aracı, A. (2012). Erken ergenlik dönemindeki bireylerde anne-baba ve arkadaşlara bağlanma ile saldırganlık düzeyinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Arslan, E. (2008). Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Arslangiray, N. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Beden İmajının Yordayıcıları Olarak Bağlanma Stilleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Avşaroğlu, S. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147–178.
- Bartholomew, K. and Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adolescents, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226-244.
- Başal, H.A., M.T. Derman ve P. Peymi. (2010). Sokakta Çalıştırılan Çocukların Benlik Saygısı, Denetim Odağı ve Umutsuzluk Düzeyleri. *Journal of News World Sciences Academy*. 5. 1. 2010. 89-106.
- Beck, J. S. (1995). *Cognitive therapy. Basics and Beyond*, New York: The Guilford Press.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol.2. Separation*. New York: Basic Books

- Bowlby, J. (1980). Attachment And loss: Vol. 3. Loss. New York: Random House.
- Bowlby, J. (1982). Attachment and bowlby: vol. 1. attachment (2. Basım). NewYork: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: john bowlby and mary ainsworth. Development Psychology, 28, 759 – 775
- Bretherton, I. (2003). Mary Ainsworth: Insightful Observer And Courages Theoritician. To Appear in G. A. Kimble & M. Werheimer (Editörler), Portraits Of Pineers In Psychology (vol. 5). Hillsdale, NJ: Erlbaum, 03
- Ceral, S., ve Dağ, İ. (2005). Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumlarına Bağlı Benlik Saygısı, Depresiflik ve Genel Psikolojik Belirti Düzeyi Farklılıkları. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmokoloji (3P) Dergisi, 13(4), 233-241.
- Chapman, P. & Mullis, A. K. (2002). Readdressing gender bias in the coopersmith selfesteem inventory-short form. Journal of Genetic Psychology.163 (4) : 403- 409.
- Cüceloğlu, D. (2002). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Cüceloğlu,D. (1997). Yeniden İnsan İnsana. 14. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çelik, G. (2007). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniğine Başvuran Ergenlerin Özellikleri. Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adana.
- Çevik, G. B. (2007). Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çubuk, Yılmaz, Ç. (2011). Madde Kullanımı Deneyimi Yaşamış Kişilerde Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Damarlı, Ö. (2006), Ergenlerde Toplumsal Cinsiyet Roller, Bağlanma Stilleri ve Benlik Kavramı Arasındaki İlişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Delen, Ü. K. (2003). Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği Geliştirme Çalışması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Deniz, M. E. Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. Eurasian Journal of Educational Research, 22, s, 89-99, 2006.
- Dilek, H. (2007). Farklı Eğitim Programlarına Devam Eden Lise II. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı İle Anne Babalarının Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eken, A. (2010). Ergenlerin Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri İle Öznel İyi Oluş Durumların Sosyal Yetkinlik Beklentileriyle İlişkileri. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Erdoğan, G. (2013). 13-18 Yaş Obez Tanısı Almış Ergenlerin Anne-Baba Tutumu Ve Sosyal Fizik Kaygı İle İlişkisinin Normal Ergenlerle Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ergün, H. (2008). 14-18 Yaş Arası Ergenler ve Ebeveynlerinde Aleksitimik Özellikler, Ebeveyn Tutumları, Bağlanma ve Bağımlılık. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erözkan, A. (2004). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Düzeylerini Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 2. 2004 s- 155-175.
- Gander, J. M., Gardiner, W. H. (1995). Çocuk ve ergen gelişimi. Bekir Onur (Çev.). Ankara: İmge Yayınevi.
- Güngör, D. (2000). Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Ana Babalık Stillerinin Rolü. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Gürçay, E. (2008). Ergenlerde Madde Bağımlılığı İle Yakınlarından Ayrılma Sorunları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Hamarta, E. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Yakın İlişkilerindeki Bazı Değişkenlerin (Benlik Saygısı, Depresyon Ve Saplantılı Düşünme) Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Hazan C, Shaver P. Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. J Pers Soc Psychol 1987; 52:511-524.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process, J Pers Soc Psychol, Mar;52(3):511-24.
- Hazan, C., Shaver, P. R. (1994). Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships. Psychology Inquiry. 5. 1-22
- Hortaçsu, N. (2003). Çocuklukta ilişkiler: Ana Baba Kardeş ve Arkadaş. Ankara: İmge Yayınevi.
- Hortaçsu, N. (2003). İnsan İlişkileri. İmge Kitabevi Yayınları
- Howard, DE., Cross, SI., Li X., Huang, W. (1999). Parent-Youth Concordance Regarding Violence Exposure: Relationship to Youth Psychosocial Functioning. Journal of Adolescent Health.1999: 25(6): 396-406.
- İlaslan, Ö. (2009). Çocukların Bağlanma Davranışlarının Özlük Nitelikleri ve Anne Bağlanma Stillrine Göre İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İşleroğlu, S. (2012). Lise Öğrencilerinde Öznel İyi Oluşun Benlik Saygısı, Sosyal Yetkinlik Beklentisi Ve Duyguları İfade Etme Eğilimine Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kalaycı, Ş. (2006). “SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri” Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kaplan, B. (2012). Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Karaboğa, M. (2011). Çocuklarda Bağlanma Stilleri Ve Benlik Saygısının Aleksitimi Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi.Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karasar, N. (2009). “Araştırmalarda Rapor Hazırlama” Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kart, M. (2002). Yetişkin Bağlanma Stillerinin Bazı Bilişsel Süreçlerle Bağlantısı: Sağlık Personeliyle Yapılan Bir Çalışma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Kaya ve ark., (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 18 (2012) 208-225
- Keskin, G. (2007). Ergenlerin Ruhsal Durumları ve Ebeveyn Tutumları ile Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kılıç, H.G. (2007). Bazı Demografik Değişkenler ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıkları İlişkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Konyalıoğlu, P. A. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal İlişki Bağlanma Tarzları ile Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Köknel, Ö. (2001). Kimliğini Arayan Gençliğimiz, Altın Kitaplar, Cağaloğlu: İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kurtyılmaz, Y. (2011). Üniversite Öğrencilerinin İlişkisel Saldırganlık İle Benlik Saygısı, Sosyal Bağlılık Ve Sosyal Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Lapsley, D., K., Varshney, N., M. and Aalsma, M. C. (2000). Pathological Attachment and Attachment Style in Late Adolescence, Journal of Adolescence, 23, 137-155.

- Mikulincer, Mario ve Shaver, Phillip R. (2004), Security-Based Self-Representations in Adulthood: Contents and Processes, içinde W. S. Rholes & J. A. Simpson (eds.), Adult Attachment: Theory, Research and Clinical Implications, (159-195), New York: Guilford Press.
- Miller, P. H. (1993). Theories of developmental psychology, New York: W. H. Freeman and Company.
- Morsünbül Ü. (2005). Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyete ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mutallimova, S. (2014). Lise Öğrencilerinde Depresyon Düzeyi ve Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onur, N. (2006). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi/ Eğitim Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdamar, K. (2004). “Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I.” 5. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özmen, F. (2007). Algılanan Aile İçi İletişim Biçimlerinin Ergenlerin Benlik Saygısına Etkisi Ve Bir Uygulama Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Özşaker, M. (2008). 12-14 Yas Çocukların Motorsal Performans Ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, O. ve Uluşahin, A. (2011). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, 11. Baskı, Ankara.
- Öztürk, S. (2010). Ergenlikte Madde Bağımlılığının Projektif Testler Aracılığıyla İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Pişkin, M. (1996). Self-esteem and Locus of Control of Secondary School Children Both in England and Turkey. (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Leicester, Leicester.
- Saymaz, İ. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Seyhan, D. (2008). Tutuklu/Hükümlü Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri, Aile Ve Çevre Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba Tutumları Ve Bazı Faktörlerle İlişkisi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. Haziran 2010. Cilt:VII, Sayı:I, 1-19.
- Shaver, Phillip R. ve Mikulincer, Mario (2004), “What do Self-Report Attachment Measures Assess?”, içinde (17-54), W. S. Rholes & J. A. Simpson (eds.), Adult Attachment: Theory Research and Clinical Implications, New York: Guilford Press.
- Steinberg L. Ergenlik. 1. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi 2007; 20-27, 157-160, 301-303.
- Sümer, M. (2006). Yetişkinlerin bağlanma stillerinin duygusal zeka, ilişkiye bağlılık, ilişkide algılanan tatmin ve bazı değişkenlere göre incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sümer, N. (2006). Parental Warmth, Rejection, and Attachment Security Among Turkish High School Students. Paper Presented in The Invited Symposia at the European Association for Research on Adolescence Conference. Antalya, Turkey, 2-7 May 2006.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması. Türk Psikoloji Dergisi, 21, 1-22.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örneklemini Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi, 14 (43), 71-106

- Sümer, N., Güngör, D. (1999). Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi. Türk Psikoloji Dergisi. 14(44): 35-63
- Şimşek, D. (2013). Ergenlik Döneminde Çocukların Evden Kaçma Nedenlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taysi, E. (2000). Benlik Saygısı, Arkadaşlardan ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Temel, Z. F., Aksoy, B. A. (2001). Ergen ve Gelişimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Turan, A. F. (2010). Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarını Yordamada Yalnızlık, Benlik Saygısı, Yaş, Cinsiyet Ve Romantik İlişki Yaşama Durumunun Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). “Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji”, Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 19 (1), 24-39.
- Waters E, Claire E. Hamilton, and Nancy S. Weinfield The Stability of Attachment Security from Infancy to Adolescence and Early Adulthood: General Introduction. Child Development, May /June 2000, Volume 71, Number 3, Pages 678-683
- Waters, E. (1978). The reliability and stability of individual differences in infantmother attachment. Child Development, 49, 483-494.
- Waters, T. (2004). Learning to love: From Your Mother’s Arms To Your Lover’s Arms. Voice of the University of Toronto, 30, (19)
- Yaprak, B. (2007). İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkisinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yarapsanlı, B. (2011). Çocuklarda Depresyon Belirtilerinin Yordanmasında Yaşanmış Olumsuz Olaylar, Algılanan Anne-Baba Tutumu, Öğrenilmiş Çaresizlik ve

- Umutsuzluğun Rolü. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yavuzer, H. (1993). Çocuk psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi,.
- Yavuzer, H. (2000). Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). Ana-Baba ve Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2005). Gençleri anlamak. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ybrant, H. (2008). The Relation Between Self-Concept and Social Functioning in Adolescence. Journal of Adolescence.2008: 31: 1-16
- Yıldız, S. (2005). Depresyon ve Anksiyete Tanısı Almış Çocuklar İle Kontrol Grubunun Anne Babalarının Bağlanma Stillerine Göre Evlilik Uyumlarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Yılmaz, E. (2011). Benlik Saygısı, Kontrol Odağı Ve Öğrenme Stillerinin Akademik Başarıya Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, G. G. (2009). Suça Sürüklenen Ve Suça Sürüklenmeyen Ergenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yiğit, R. (2008). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Depresyon ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Zimmerman, M. A., Copeland, L. A., Shope, J. T. & Dielman, T. E. (1997). A longitudinal study of self esteem: Implications for adolescent development. Journal of Youth and Adolescence, 26( 2), 117-141

## EKLER

### Ek-1: Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız.....
2. Cinsiyetiniz?  
a) Kız b) Erkek
3. Annenizle ilgili uygun ifadeleri işaretleyiniz.  
a) Annem sağ b) Annem öldü c) Annem öz d) Annem üvey
4. Babanızla ilgili uygun ifadeleri işaretleyiniz.  
a) Babam sağ b) Babam öldü c) Babam öz d) Babam üvey
5. Ailenizin ekonomik düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?  
a) Gelir giderden az b) Gelir gidere denk c) Gelir giderden fazla
6. Evinizde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?.....
7. Ailede kaçınıcı çocuksunuz?.....
8. Kaç kardeşsiniz (siz dahil) ?  
a) Bir b) İki tane c) Üç veya dört tane d) Beş ve üzeri
9. Halen okumakta olduğunuz sınıfınız:  
a) 4.sınıf b) 5.sınıf c) 6.sınıf d) 7.sınıf e) 8.sınıf
10. Okul başarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?  
a) Başarısız b) Orta düzeyde başarılı c) Başarılı d) Çok başarılı
11. Yasantınızda sorunlarla karşılaştığınızda kimden yardım alırsınız?  
a) Psikiyatristten b) Arkadaşlarımdan c) Okul rehberlik biriminden  
d) Psikologdan e) Ailemden
12. Hiç psikolog ya da psikiyatristten yardım aldınız mı?  
a)Evet b)Hayır
13. Yanıtınız evet ise nasıl bir yardım aldınız?  
a) Görüşme yaptım b) İlaç tedavisi aldım  
c) Hastanede yattım d) Terapi gördüm e) Diğer.....

## Ek-2: Coopersmith Özsaygı Envanteri (Cse)

Aşağıda her insanın zaman zaman hissedebileceği bir takım durumlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu maddelerde belirtilen ifadeler, eğer sizin genellikle hissettiklerinizi tanımlıyor ve çoğunlukla size uygun geliyorsa ilgili sorunun karşısındaki “Evet” sütununa bir (X) işareti koyunuz. Bu ifadeler eğer genellikle sizin hissettiklerinizi tanımlamıyor ve çoğunlukla size uygun gelmiyorsa bu durumda da “Hayır” sütununa bir (X) işareti koyunuz.

Envanterde yer alan soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Bu nedenle yanıtlarınızı verirken mantığınızdan çok duygularınıza kulak vermeyi unutmayınız. Kararsız kaldığımız durumlarda bile sadece bir seçeneği işaretleyiniz. Herhangi bir maddeye ilişkin her iki seçeneği de işaretlediğinizde ya da her iki seçeneği de boş bıraktığımızda bu soru maddesine ilişkin yanıtınızın geçersiz sayılacağını unutmayınız.

### Evet Hayır

- |     |     |                                                                                   |
|-----|-----|-----------------------------------------------------------------------------------|
| ( ) | ( ) | 1- Başıma gelenlerden genellikle rahatsız olmam.                                  |
| ( ) | ( ) | 2- Sınıfın huzurunda konuşma yapmak bana çok güç gelir.                           |
| ( ) | ( ) | 3- Eğer gücüm yetse kendimle ilgili değiştirmek istediğim pek çok özelliğimi var. |
| ( ) | ( ) | 4- Herhangi bir konuda fazla zorlanmadan karar verebilirim.                       |
| ( ) | ( ) | 5- İnsanlar benimle birlikteyken hoş ve eğlenceli vakit geçirirler.               |
| ( ) | ( ) | 6- Evdeyken kolayca canım sıkılır keyfim kaçır.                                   |
| ( ) | ( ) | 7- Yeni şeylere alışmam uzun zaman alır.                                          |
| ( ) | ( ) | 8- Yaşıtlarım tarafından seviliyorum,                                             |
| ( ) | ( ) | 9- Anne-babam genellikle duygularımı dikkate alır.                                |
| ( ) | ( ) | 10- Genellikle pek direnmeden kolayca pes ederim.                                 |
| ( ) | ( ) | 11- Anne benden beklentisi çok fazla (aşırı derecede).                            |
| ( ) | ( ) | 12. Olmak istediğim gibi davranmakta yani kendim olmakla oldukça zorlanıyorum.    |
| ( ) | ( ) | 13- Hayatımdaki her şey karmakarışık                                              |
| ( ) | ( ) | 14- Arkadaşlarım genellikle fikirlerimi izlerler.                                 |
| ( ) | ( ) | 15- Kendimi değersiz görüyorum.                                                   |
| ( ) | ( ) | 16- Pek çok kere evden kaçmayı (başımı alıp gitmeyi) düşündüğüm olmuştur.         |
| ( ) | ( ) | 17- Okuldayken sıkça canımın sıkıldığını hissederim                               |
| ( ) | ( ) | 18-Çoğu insan kadar güzel görünüşlü biri değilim.                                 |
| ( ) | ( ) | 19- Söyleyecek bir şeyim olduğunda onu genellikle çekinmeden söylerim.            |
| ( ) | ( ) | 20- Anne-babam beni anlıyor                                                       |
| ( ) | ( ) | 21- Çoğu insan kadar sevilmiyorum.                                                |
| ( ) | ( ) | 22. Anne-babamın çoğu zaman beni sanki zorladıklarını hissederim.                 |
| ( ) | ( ) | 23- Okuldayken çoğu zaman cesaretim kırılıyor.                                    |
| ( ) | ( ) | 24. Sık sık keşke başka birisi olsam diye arzuluyorum.                            |
| ( ) | ( ) | 25-Bana güvenilmez kendimi güvenilir biri olarak görmüyorum.                      |

### Ek-3: İlişki Ölçekleri Anketi - Ergen (İöa-E)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne kadar tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

#### 1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

#### 2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

#### 3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

#### 4. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**5. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**6. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**7. Yalnız kalmaktan korkarım.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**8. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**9. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**10. Başkalarının bana dayanıp bel bağlamasında oldukça rahatımdır.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**11. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğinden kaygılanırım.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**12. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**13. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**14. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**15. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**16. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

**17. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.**

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

|              |             |                 |
|--------------|-------------|-----------------|
| Beni hiç     | Beni kısmen | Tamamıyla       |
| tanımlamıyor | tanımlıyor  | beni tanımlıyor |

## **ÖZGEÇMİŞ**

11.07.1988 yılında Mersin'in Tarsus ilçesinde doğdum. İlk, ortaöğretim ve liseyi Tarsus'ta tamamladım. 2008 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü'ne yerleştim. 2011 yılında Beykent Üniversitesi Psikoloji Bölümü'ne yatay geçiş yaptım. 2013 yılında lisans eğitimimi tamamladıktan sonra aynı yıl Beykent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans eğitimine başladım. 11.04.2013 / 28.10.2013 tarihleri arasında Özel Çağdaş Turan Anaokulu'nda çalıştım. Ve 12.03.2015 / 20.08.2015 tarihleri arasında ise Özel Neşe Erberk Yetenek Geliştirme Merkezi'nde çalıştım.

**Sibel DAĞLIKAN**